

Masterplan WaalWeelde West

In opdracht van de provincie Gelderland, de gemeenten Maasdriel, Neerijnen, Zaltbommel en Lingewaal
en het consortium WaalWeelde West
uitgevoerd door: H+N+S Landschapsarchitecten i.s.m. DHV

December 2009, Utrecht

Inhoud

VOORWOORD

INTRODUCTIE

AMBITIE INITIATIEFNEMERS

VOORGESCHIEDENIS EN CONTEXT

- 3.1 Achtergrond WaalWeelde
- 3.2 Organisatie in clusters
- 3.3 Organisatie sinds 2008

OPGAVE MASTERPLAN

- 4.1 Schaalniveaus en thematische opgaven
- 4.2 Samenhang projecten WaalWeelde West

STREEFBEELD 2050

- 5.1 Ruimtelijke kwaliteit
- 5.2 Water
- 5.3 Natuur
- 5.4 Bedrijventerrein en scheepvaart (Economie)
- 5.5 Wonen
- 5.6 Recreatie
- 5.7 Cultuurhistorie
- 5.8 Energie en klimaat

FASERING

- 6.1 Inleiding
- 6.2 Fase 1: realisatie voor 2015
- 6.3 Fase 2: uitloop fase 1, realisatie na 2015
- 6.4 Fase3: studie en realisatie op middellange termijn, 2020 - 2050

COLOFON

121

VOORWOORD

Met dit masterplan treden de provincie Gelderland, de gemeenten Maasdriel, Neerijnen, Zaltbommel en Lingewaal en het consortium WaalWeelde West voor het eerst naar buiten met een integraal ruimtelijk idee over de toekomst van de Waal en zijn directe omgeving, van Bato's Erf tot aan Loevestein.

Het gaat niet alleen om een toekomstvisie maar vooral om een uitvoeringsstrategie voor de komende 10 jaar, waarmee overheden en private partijen gezamenlijk projecten uitvoeren.

De initiatiefnemers, verenigd in de Stuurgroep WaalWeelde West, zijn voornemens dit verhaal tot een succes te maken en opent hiermee het debat over een concrete aanpassing en ontwikkeling van het buitendijks gebied van dit Waaltraject.

Wij zijn benieuwd naar uw reactie.

Stuurgroep WaalWeelde West

Contact:
Secretariaat Stuurgroep WaalWeelde West
Provincie Gelderland
t.a.v. dhr. J. Gelinck
postbus 9090
6800 GX Arnhem

INLEIDING

1.1 Introductie

Voor u ligt het Masterplan WaalWeelde West. Het masterplan vormt de opmaat naar (een) planologische uitwerking(en) voor het buitendijkse gebied van WaalWeelde West. De basis voor dit masterplan is vastgelegd in de Visie WaalWeelde. Daarbij liggen relaties met de rijksprojecten Ruimte voor de Rivier en het Ontwerp Nationaal Waterplan. Het vormt voor het westelijk deel van het plangebied WaalWeelde (grondgebied van de gemeenten Maasdriel, Zaltbommel, Neerijnen en Lingewaal) het inhoudelijke kader voor ruimtelijke projecten in het uiterwaardengebied van de Waal, waarbinnen overheden en private partijen zullen samenwerken aan rivierverruiming, natuurontwikkeling en een betere ruimtelijke kwaliteit.

In het masterplan wordt de planinhoud beschreven aan de hand van een streefbeeld, thematische toelichtingen en een fasering in de tijd. Het vormt een opmaat naar een plan-MER waarin de onderlinge relaties tussen de verschillende ambities nader bestudeert en afgewogen worden. Met de uitvoering van het 'plan van aanpak haalbaarheid, planologische verankering en samenwerkingsovereenkomsten' worden de ambities van het masterplan op uitvoerbaarheid onderzocht.

Dit masterplan is tot stand gekomen op initiatief van de provincie Gelderland, de gemeenten Lingewaal, Neerijnen en Zaltbommel en het consortium WaalWeelde West. Het consortium bestaat uit de bedrijven Van Oord Nederland BV, Van Uden Logistic Site Investments BV Groep, Klop beheer BV, VolkerWessels Vastgoed / Smits Bouwbedrijf verenigd in Waalbommel BV en de combinatie Heijmans Vastgoed BV. Het masterplan geeft, naast de betreffende gemeenten, mede de ambitie weer van deze partijen op basis waarvan een intentieovereenkomst wordt gesloten waarin de samenwerkingsovereenkomsten staan voor verdere uitwerking. Het masterplan is geen zelfstandige juridische of planologische figuur.

Vanaf september 2009 zal worden gewerkt aan de uitvoering van het "plan van aanpak haalbaarheid, planologische verankering en samenwerkingsovereenkomsten WaalWeelde West". Het doel is om de ambities uit het Masterplan WaalWeelde West te verankeren in een (intergemeentelijke of provinciale) structuurvisie en voor de enveloppen/projecten samenwerkingsovereenkomsten tussen publieke en private partijen op te stellen. Voor planonderdelen, waarvan de planvorming, het relevante onderzoek en de eventuele MER is doorlopen, kunnen planologische instrumenten als een bestemmingsplan, een inpassingsplan of een projectbesluit eigenstandig worden ingezet.

1.2 Leeswijzer

De ambities van de initiatiefnemers van dit plan worden toegelicht in hoofdstuk 2. Vervolgens kunt u in hoofdstuk 3 lezen wat er vooraf ging aan dit masterplan. De opgaven uit het masterplan zijn beschreven in hoofdstuk 4.

Het masterplan bestaat uit een streefbeeld en faseringsstrategie. Hoe het streefbeeld voor dit westelijke deel van de Waal eruit ziet en wat het inhoudt kunt u lezen in hoofdstuk 5. Hoe dit streefbeeld verwerkelijkt kan worden is toegelicht in hoofdstuk 6. Hierin worden drie realisatiefases onderscheiden. Bij elke fase wordt toegelicht welke projecten het betreft.

AMBITIE INITIATIEFNEMERS

Omdat dit masterplan is opgesteld op verzoek van de Provincie Gelderland, de betrokken gemeenten en het Consortium WaalWeelde West is er zowel sprake van een eigen ambitie van de afzonderlijke partijen als van een gemeenschappelijk doel van deze partijen. De Stuurgroep WaalWeelde West treedt op als opdrachtgever voor dit project. In deze stuurgroep zijn het consortium, de gemeenten en de provincie vertegenwoordigd.

2.1 Ambitie provincie Gelderland en de gemeenten

Het doel van de provincie is het vertalen en concretiseren van de Visie WaalWeelde in inrichtingsdoelen op project- en enveloppeniveau. Voorheen is al wel een bottom-up proces gestart waarna de partners van WaalWeelde de provincie hebben verzocht regie te nemen. In het masterplan doet de provincie inhoudelijke koersuitspraken voor het westelijke deeltraject van de Waal. Vervolgens hebben de provincie, de gemeenten en de private partijen een gezamenlijke verantwoordelijkheid dit masterplan verder te brengen. Denk hierbij aan haalbaarheid, draagvlak, overeenkomsten en het uitwerken planologische procedures.

2.2 Ambitie consortium WaalWeelde West

Het consortium¹ heeft de ambitie te komen tot het vastleggen van een planologisch juridisch kader, waarbinnen de verschillende projecten tot uitvoering kunnen komen. Het voorstel voor de aanleg van vier hoogwatergeulen op de korte termijn (voor 2015) in cluster west wordt door het consortium als kansrijk perspectief gezien. De aanleiding om als consortium te investeren was het omwisselbesluit voor de kribverlaging op trajecten w3 en w4. Het consortium wil de snelheid van dit proces hoog houden om alternatieven aan het Rijk aan te bieden waardoor de uitvoering van projecten versneld wordt.

2.3 Gemeenschappelijk doel

De Provincie Gelderland, de betrokken gemeenten en het consortium hebben de ambitie om binnen het kader van het project WaalWeelde tot de uitvoering van de inrichtingsprojecten te komen. Publiekprivate samenwerking is een voorwaarde om te komen tot het Ruimtelijk Investeringsprogramma WaalWeelde (RIW), waarin instrumenten (planologisch juridisch kader), investeringen en budgetverdeling worden vastgelegd. Met het RIW wordt gewerkt aan de realisatie van de Visie WaalWeelde. In deze visie staat een afwegingskader dat gevolgd moet worden voor WaalWeelde projecten en -enveloppen. Het masterplan is een uitwerking van de Visie WaalWeelde en het vertrekpunt voor verdere uitwerking en samenwerking. Via een intentieovereenkomst worden deze samenwerkingsafspraken bestendigd. Eind 2009 zullen de partijen die zijn vertegenwoordigd in de Stuurgroep WaalWeelde West de intentieovereenkomst tekenen.

VOORGESCHIEDENIS EN CONTEXT

3.1 Achtergrond WaalWeelde

Het startmoment van de planontwikkeling rond de Waal is te relateren aan het project Ruimte voor de Rivier in 2004. De directeuren van Rijkswaterstaat (Keijts), Staatsbosbeheer (Vriesman) en Algemeen Verbond van Bouwbedrijven (Brinkman) gaven opdracht tot een onderzoek, met als centrale vraag hoe de maatschappelijke effectiviteit van beleid in de regio kon worden vergroot. Ad de Rooij (RWS Neolab), die het onderzoek zou gaan uitvoeren, bracht hiertoe verschillende personen binnen het grondgebied van de provincie Gelderland samen die de vier B's vertegenwoordigden (bestuurders, beampten, bedrijven, burgers). Samen zouden deze mensen het antwoord moeten kunnen geven op de gestelde vraag. Er ontstond een initiatiefgroep Waalfront.

Twee jaar later heeft het Waalfront zich zelfstandig verder ontwikkeld tot een regionale werkgroep die meer ruimtelijke kwaliteit wil realiseren langs het Waaltraject. Tijdens een vergadering in oktober 2005 daagde de provincie De Radboud Universiteit Nijmegen uit om een project te starten waar alle Waalgemeenten bij betrokken moesten zijn. Het project WaalWeelde was geboren.

In 2006 is de PKB Ruimte voor de Rivier vastgesteld. Het maatregelenpakket voor verruiming van het rivierbed van de Waal bestaat voor het grootste deel uit kribverlaging. Dit is een hydraulisch effectieve oplossing, maar aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Waal en zijn winterbed draagt het niet bij.

In de PKB is ruimte gelaten voor een programmatische aanpak van ruimtelijke projecten en publiekprivate samenwerking. WaalWeelde geeft hier invulling aan.

WaalWeelde zoekt naar een methode om het draagvlak, en zodoende de maatschappelijke effectiviteit, van de uitvoering van het 'Leven met Water'-concept te vergroten. Dit gebeurt door de koppeling te leggen tussen rivierveiligheid, ruimtelijke kwaliteit (inclusief natuurontwikkeling) en economische groei, en door hierbij alle partijen ('bottom-up approach') in alle fasen te betrekken.

Om alle partijen inspiratie te bieden voor de ontwikkeling van initiatieven is in 2007 de InspiratieAtlas WaalWeelde opgesteld. Hierin wordt een beeld van de Waal geschetst met als basis een alternatieve manier van rivierverruiming via reliëfvolgende uiterwaardverlaging. Ook worden de economische en recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden geschetst.

Op 18 april 2008 neemt de provincie Gelderland het stokje over van de Radboud Universiteit Nijmegen. Tijdens een brede bestuurlijke bijeenkomst is besloten WaalWeelde te richten op de lange termijn (2100) en het zogenoemde omwisselbesluit in het kader van de PKB voor het Waaltraject als 'geheel' buiten de doelstelling van het project te houden. Dit laat onverlet dat projecten die op een alternatieve wijze een bijdrage leveren aan de korte termijn doelstelling (2015) wel degelijk kunnen worden ingebracht om in het kader van de PKB uit te voeren.

3.2 Organisatie in clusters (2006-2008)

Voor de werkbaarheid is het traject van de Waal verdeeld over drie clusters (west, midden en oost). Op clusterniveau werken de vier B's: bestuurders, beampten, bedrijven en burgers, samen aan initiatieven voor de Waal. Tot de herfst van 2008 werd dit proces begeleid door onafhankelijke facilitatoren. Als resultaat van hun werk is in mei 2009 het boek Waal, Weelde, Wijds verschenen. Daarnaast is er eind 2007 een 'ontwikkelgroep' opgericht, die adviseert bij concrete (beleids)vragen uit de clusters. In het cluster west heeft een consortium van bedrijven begin 2008 het initiatief genomen om een aanbod voor een alternatief maatregelenpakket voor WaalWeelde West op te stellen¹.

De clusters hebben in het voorjaar van 2008 de provincie verzocht een sterkere regierol op zich te nemen. Er is meer behoefte aan sturing op WaalWeelde niveau en boven het projectniveau. Iedere belanghebbende werkte aan een eigen project terwijl de projecten afhankelijkheidsrelaties hebben (bijvoorbeeld compensatie van waterberging of natuur op plaatsen waar gebouwd kan worden).

¹ De zogenaamde Quicksan WaalWeelde West, juni 2008

Tegelijkertijd is gebleken, dat de inhoudelijke voeding van onderaf van grote waarde is om tot een goede visie te komen. Bovendien is de betrokkenheid, draagvlak en investeringsbereidheid van de projectbetrokkenen van cruciaal belang voor de slaagkans van het project WaalWeelde.

3.3 Organisatie sinds 2008

De provincie heeft de regierol op zich genomen en de volgende doelen gesteld (zie projectplan):

1. De ontwikkeling van de Visie WaalWeelde, die de verschillende doelstellingen voor het gebied afweegt en integreert.
2. De coördinatie van de afstemming tussen de WaalWeelde projecten door de inkadering van individuele projecten in een ruimtelijk investeringsprogramma WaalWeelde en het bieden van een planologisch perspectief.
3. De bindende factor vormen tussen bestuurlijke processen op lokaal, regionaal en rijksniveau. Zorg dragen voor inhoudelijke integratie en coördinatie op korte en lange termijn. Hetgeen moet uitmonden in een advies over de uitvoeringsorganisatie.

Nu gaan we naar enveloppen toe: de samenwerking in geografisch bepaalde clusters wordt vervangen door meer maatwerkeenheden, projecten die elkaar nodig hebben om tot realisatie te komen. De samenhang tussen de projecten kan op het vlak van verschillende thema's liggen, deze samenhang is per thema nader toegelicht in Paragraaf 4.2. Het betreft een integraal totaalpakket aan projecten; de projecten kunnen niet los van elkaar gezien worden.

De Stuurgroep WaalWeelde, onder voorzitterschap van de Provincie Gelderland, bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de 15 Waalgemeenten, Waterschap Rivierenland en de ministeries V&W, VROM en LNV. Daarnaast is er een ambtelijke begeleidingsgroep en een Ontwikkelgroep.

De Ontwikkelgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de 4 B's (Bedrijven, Beambten, Burgers en Bestuurders). De inhoudelijke stukken worden geproduceerd door het projectteam en de projectgroep (plus) waarin verschillende specialisten en generalisten zijn vertegenwoordigd. Het projectteam verzorgt de dagelijkse (bege)leiding.

OPGAVE MASTERPLAN

4.1 Schaalniveaus en thematische opgaven

Voor een succesvolle doorwerking van het project WaalWeelde is planvorming op drie schaalniveau's noodzakelijk.

Op het hoogste schaalniveau van de Waal als geheel is de Visie WaalWeelde opgesteld, waarvoor de provincie Gelderland als regisseur en eerste verantwoordelijke optreedt, namens de Stuurgroep WaalWeelde.

Op het onderste uitvoeringsniveau zijn er de projecten waarmee concreet de ambities en doelen van de Visie WaalWeelde worden gerealiseerd. Voor deze projecten zijn in veel gevallen een private partij, als eigenaar van de locatie, en de betreffende gemeente de hoofdrolspelers. Ook zijn er lopende projecten in het kader van de PKB en de NURG, die gedaan worden door RWS en DLG.

Tussen de bovenstaande schaalniveaus bevindt zich de 'schakellaag' tussen de Visie en de projecten: de enveloppen. Dit schakelniveau is belangrijk, omdat enerzijds de ambities van de Visie nog te globaal en abstract zijn om direct in de projecten te kunnen vertalen; er is nog (te) veel interpretatieruimte en belanghebbenden hebben nog geen zicht hoe hun wensen sneller en beter kunnen worden gerealiseerd. Kortom: Er is een vertaalslag nodig van doelen (wat) naar inrichtingsdoelen (hoe).

Anderzijds moeten we bewaken dat de afzonderlijke projecten bijdragen aan de beleidsambities en die gezamenlijk realiseren.

Deze vertaalslag wordt gedaan aan de hand van acht thematische opgaven, die in de Visie WaalWeelde zijn benoemd. De betekenis van deze opgaven voor WaalWeelde West wordt hieronder kort beschreven.

Ruimtelijke kwaliteit

De opgave voor de ruimtelijke kwaliteit van de Waal bestaat voor west uit drie delen¹:

- De Weidse Waal: verbeter de beleving van de Waal en vergroot het recreatief gebruik.
- De Wilde Waal: versterk de natuurlijke dynamiek en maak haar zichtbaar.
- De Getemde Waal: ontwikkel met respect voor cultuurhistorie en cultuurlandschap en versterk haar.

Het verbeteren van de belevingswaarde en het recreatief gebruik van de Waal is een opgave die voor het gehele waaltraject belangrijk is. Voor het westelijk deel ligt de nadruk op de 'Wilde Waal'.

Water

Er zal aan de opgave voor waterveiligheid moeten worden voldaan. Dit betekent dat er in twee fases (PKB Ruimte voor de Rivier 2015 en lange termijn 2100) meer ruimte gemaakt zal moeten worden voor de rivier. WaalWeelde wil dit op een manier doen waarbij ook de ruimtelijke kwaliteit verbeterd wordt. Dit kan door het 'stroomlijningsprincipe' toe te passen, bijvoorbeeld door middel van de aanleg van hoogwatergeulen in de uiterwaarden.

Natuur

Delen van het traject zijn Natura 2000-gebied. Daarnaast vallen alle Waalwaterwaarden onder de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor zowel Natura 2000 als EHS gaat het om natuurbehoud en -ontwikkelingsopgaven. WaalWeelde streeft naar een doorlopend natuurlint langs de gehele Waal, dus ook langs dit traject.

Economie

Voor het gehele waaltraject wordt in de nabije toekomst een tekort aan watergebonden bedrijventerreinen verwacht. Voor het westelijk deel is er een vraag van ca. 30 ha. Een deel hiervan komt van bestaande bedrijventerreinen, die getransformeerd zullen worden naar andere functies.

Wonen

In dit traject liggen twee EMAB-locaties (Vuren en Zaltbommel) en zijn nog een aantal andere projecten geformuleerd die een woonontwikkeling beogen. In de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit is als uitgangspunt geformuleerd nieuwe woningen vooral aan de dijk te koppelen.

Toerisme en recreatie

De mogelijkheden voor beleving en toegankelijkheid van de rivier zullen vergroot worden. Binnen dit traject valt ook de opgave een veilige toervaartverbinding tussen Noord- en Zuid-Nederland via de Waal te realiseren.

Cultuurhistorie

Ontwikkel de beleefbaarheid van de cultuurhistorie passend bij de ambitie voor de ruimtelijke kwaliteit. Beschouw de dijk als de as van historische en toekomstige ontwikkelingen. Ter hoogte van Slot Loevestein kruist de Waal de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast zijn er waardevolle cultuurlandschappen te vinden in de uiterwaarden. Bijzondere elementen kunnen duurzaam behouden worden door daar een nieuwe functie aan te geven. Het 'verhaal van de Waal' is daarbij nodig om de elementen te verbinden en om er over te kunnen vertellen.

Energie en klimaat

Van de verkenningen om tot een meer klimaatbestendige en duurzame inrichting van de Waal te komen is de studie naar een pilot voor een klimaatdijk relevant evenals duurzaam bouwen en het opwekken van groene energie via waterkracht.

4.2 Samenhang projecten WaalWeelde West

Binnen WaalWeelde West is er de overtuiging dat de individuele projecten elkaar nodig hebben om tot uitvoering te komen. Projecten, die elkaar kunnen versterken, zullen in samenhang met elkaar moeten worden bekeken. De samenhang tussen projecten kan liggen op diverse vlakken:¹

Waterstandverlaging

Door gecombineerde inzet van projecten kunnen rivierverruimende maatregelen aan elkaar worden gekoppeld, waarmee de hydraulische effectiviteit van de individuele maatregelen versterkt wordt, bijvoorbeeld het creëren van een geulenstelsel in de uiterwaarden.

Daarnaast kunnen ontwikkelingen in de uiterwaarden ten behoeve van andere functies zoals natuur of wonen (vooral voorzien op terreinen die nu al hoogwatervrij zijn, dus niet tot opstuwing van de waterstand leiden t.o.v. de huidige situatie) gecombineerd worden met rivierverruiming in nabij gelegen uiterwaarden.

Ruimtelijke samenhang

In termen van ruimtelijke kwaliteit kunnen projecten elkaar afbreuk doen of meerwaarde geven. Projecten aan weerszijden van de oevers moeten in onderlinge samenhang ontwikkeld worden.

Natuursaldering

In WaalWeelde West zijn er belangrijke opgaven te realiseren voor natuurbehoud en –ontwikkeling vanuit Natura 2000 en de EHS. Voor projecten die de benodigde natuurdoelen of eventuele -compensatie niet binnen hun projectgebied kunnen oplossen, kan gezocht worden naar andere gebieden. Door saldering kan de opgave alsnog worden behaald. Het traject WaalWeelde West lijkt in staat om deze ruimte te bieden.

Het EHS-instrumentarium biedt de mogelijkheid voor saldering. Wat in het kader van de natuurbeschermingswet mogelijk is zal onderzocht moeten worden.

Fasering en flexibiliteit

Niet alle projecten kunnen bijvoorbeeld hun woningbouwprogramma tegelijkertijd op de markt brengen, zeker niet in de exclusieve segmenten. Nadere afspraken over fasering en oplevering zijn nodig om adaptie van de markt mogelijk te maken.

Kennis delen en uitwisselen

Sommige projecten kampen met eenzelfde problematiek als bijvoorbeeld rivierverruimende maatregelen. Door het bijeenbrengen van enkele concrete projecten kan de kennisuitwisseling op gang worden gebracht.

Financiële verevening

Lasten en lusten van het ontwikkelen van bepaalde projecten kunnen soms onevenredig verdeeld zijn, waardoor een zekere mate van verevening van bepaalde kosten en opbrengsten nodig is.

In het Ruimtelijk Investeringsprogramma WaalWeelde wordt inzichtelijk gemaakt wat de bijdrage van de projecten aan de doelen van WaalWeelde is en welke financiële middelen daaraan verbonden kunnen worden.

Samengevat wordt op het niveau van de enveloppen met dit masterplan de Visie WaalWeelde vertaald in inrichtingsdoelen en wordt duidelijk welke samenhang er noodzakelijk, dan wel gewenst, is tussen de verschillende projecten.

STREEFBEELD 2050

Het streefbeeld laat de ruimtelijke vertaling van de opgaven voor WaalWeelde West in het jaar 2050 zien. Hiermee wijkt de planningshorizon van het Masterplan af van die van de Visie WaalWeelde (2100). In het streefbeeld zijn geen grote binnendijkse maatregelen opgenomen. We gaan er vanuit dat deze voor 2050 nog niet nodig zijn. Bovendien is de onzekerheid over de rivierkundige taakstelling voor de lange termijn en de daarvoor benodigde maatregelen te groot om deze nu al op inrichtingsniveau uit te kunnen werken.

5.1 Ruimtelijke kwaliteit

Het streefbeeld is een nadere uitwerking van drie documenten waarin de doelen voor de ruimtelijke kwaliteit van de Waal en zijn oevers benoemd zijn:

1. de Visie WaalWeelde,
2. de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit,
3. de InspiratieAtlas WaalWeelde,

In deze documenten wordt de ruimtelijke kwaliteit van de Waal als volgt omschreven: “De Waal is een stoere rivier, een dynamische vrij afstromende zandrivier, de belangrijkste en drukste scheepvaartroute van Nederland. Dit onderscheidt de Waal van andere riviertakken in Nederland. Het karakter van een werkrivier wordt versterkt door de verspreid aanwezige steenfabrieken en de riviergebonden bedrijven, in contrast met de aanwezige natuurgebieden. Vanuit de ruimtelijke kwaliteit geldt voor de Waal het motto ‘dynamische rivier met scheepvaart, bedrijvigheid en robuuste riviernatuur’.”

De ruimtelijke kwaliteit van de Waal wordt bepaald door de combinatie van de linten van de rivier, de uiterwaarden, de oeverwallen en dijken met bebouwing en de open komgebieden. Het westelijk deel van de Waal wordt gekenmerkt door grote uiterwaardcomplexen omzoomd door reusachtige inlaagdijken, allemaal stille getuigen van het geweld van een meanderende Waal in een nevelig verleden. Een fascinerend verhaal gaat hierachter schuil, dat ook licht werpt op het nederzettingspatroon van de dorpen op de Waaloevers.

Dit streefbeeld gaat vooral over de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het lint van uiterwaarden. Ook is er aandacht voor de verbetering van de contactzones tussen rivier en bebouwing in en aan het winterbed.

We kunnen de ruimtelijke kwaliteit van de uiterwaarden van de Waal verbeteren door de zichtbaarheid van de dynamische processen, die zich afspelen in de rivier, te vergroten.

We maken de dynamiek van de rivier zichtbaarder door hoogwatergeulen aan te leggen, die bij hoge waterstanden meestromen met de rivier. Daarbij dient het fossiele geulenpatroon als basis. Aan de oevers van deze geulen zal zich een voor de rivier specifieke dynamische natuur ontwikkelen. Op zandige delen van de oevers wordt het ontstaan van dynamische rivierduinvegetaties bevorderd doordat na maaiveldverlaging het zand bloot komt te liggen. Bestaande kwaliteiten, zoals laagdynamische moerasmilieus, oudhoevig land en waardevolle cultuurlandschappen, beschermen we met zomerkades.

De uiterwaarden krijgen door de hoogwatergeulen en de daaraan gekoppelde natuurontwikkeling een robuuste natuurlijke uitstraling. Hierdoor wordt het contrast met het binnendijkse open cultuurlandschap van de kommen groter. Het contrast tussen deze landschapstypen is te beleven vanaf het dijklint, dat de intermediair vormt tussen kommen en uiterwaarden.

De belevingswaarde van de rivier kan verder worden versterkt door de toegankelijkheid van de uiterwaarden te verbeteren. Hiertoe worden struinpaden en Waalvertierplekken aangelegd. Op Waalvertierplekken kan de recreant even rust nemen en genieten van het uitzicht op de Waal of van de natuurlijke omgeving van de uiterwaard.

De beste manier om de belevingswaarde van de rivier te vergroten is het aanleggen van een Waalpad als recreatieve route. Het Waalpad verbindt alle uiterwaarden en loopt langs de oever van de Waal. Vanaf dit pad is de uitgestrektheid en dynamiek van het rivierenlandschap op zijn best te beleven. De Waal en zijn uiterwaarden hebben niet alleen betekenis voor de natuur en natuurbeleving, maar ook

als woon- en werkgebied voor de mens. Het rivierlandschap wordt al honderden jaren door de mens bewoond en gebruikt. We moeten zorgvuldig omgaan met de relictten van deze lange gebruiksgeschiedenis, maar ook ruimte zoeken voor nieuwe vormen van gebruik.

De betekenis van de Waal als werkrivier blijft belangrijk. Ook in de toekomst willen we watergebonden bedrijvigheid faciliteren. Uitbreiding, bundeling of clustering van riviergebonden locaties zijn mogelijkheden. Daarnaast zijn we op zoek naar een nieuwe locatie. Bedrijven die moeten verplaatsen om ruimte voor de rivier te maken kunnen hierheen verhuizen. Het ontwerp van deze terreinen dient wel passend bij de rivier gemaakt te worden. De vormgeving van de relatie met het binnendijkse landschap, en de relatie met de overkant van de rivier is hierbij van groot belang.

Er zijn ook bestaande buitendijkse bedrijvenlocaties die niet meer geschikt zijn voor moderne bedrijfsvoering, omdat ze te klein zijn of te dicht bij een woonkern liggen. Een aantal van deze terreinen zijn verrommeld sinds de bedrijfsvoering is gestaakt. Op deze plekken willen we andere vormen van gebruik mogelijk maken, zodat ze een nieuwe betekenis krijgen voor de bewoners van het rivierenland.

De oeverwallen van de Waal en in dit deel ook de dijken worden al van oudsher bewoond door de mens. Door hun hoge ligging vormden ze de veiligste plek in het verder lage en natte landschap. Het gebruik van de hoge plekken als geschikte woonlocatie willen we nieuw leven in blazen. Wonen op de dijk wordt weer mogelijk en op voormalige, verrommelde fabrieksterreinen kunnen nieuwe functies worden gehuisvest. Op deze manier wordt de ruimtelijke kwaliteit van de rivier en zijn omgeving verbeterd.

Kortom, door rivierverruiming door middel van hoogwatergeulen, met daaraan gekoppeld natuurontwikkeling en de introductie van nieuwe vormen van gebruik in het winterbed van de Waal worden de belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde van het westelijk deel van de Waal versterkt.

We verbeteren de ruimtelijke kwaliteit van de Waal en zijn uiterwaarden door:

- *de rivierdynamiek zichtbaar te maken door de aanleg van hoogwatergeulen;*
- *aan de hoogwatergeulen natuurontwikkeling te koppelen, die zorgt voor een robuuste natuurlijke uitstraling;*
- *de toegankelijkheid te verbeteren met het Waalpad (recreatieve route);
Waalpleisterplaatsen en Waalvertierplekken;*
- *zorgvuldig om te gaan met cultuurhistorische relictten;*
- *ruimte te geven aan landschappelijk goed ingepaste watergebonden bedrijventerreinen;*
- *door hergebruik van voormalige fabrieksterreinen voor andere functies mogelijk te maken;*
- *door hoge plekken, zoals de dijk en hooggelegen terpen, weer te gebruiken als woonlocatie.*

5.2 Water

Het Streefbeeld vanuit waterveiligheid zoals gesteld in de Visie kan worden samengevat in de volgende algemene inrichtingsvoorwaarden:

- optimale rivierverruiming, streven naar een hydraulisch samenhangend pakket van maatregelen;
- zoveel mogelijk uitgaan van verbreed rivierlint, d.w.z. zoveel mogelijk buitendijkse maatregelen en alleen waar dat onvoldoende is ook binnendijkse maatregelen meenemen;
- toepassen van stroomlijningsprincipe: de ingrepen optimaliseren de doorstroming.

De concretisering van deze voorwaarden op basis van de kaderstellende korte en lange termijn opgave vanuit het Programma Ruimte voor de Rivier is samengevat in onderstaande punten.

1. Korte termijn (afvoer 16.000 m³/s bij Lobith, realisatie voor 2015).

Vanuit het programma Ruimte voor de Rivier is een pakket samengesteld om op de korte termijn te voldoen aan de verwachte toename in de afvoer tot 16.000 m³/s bij Lobith. In dit pakket zijn binnen het gebied WaalWeelde West de maatregelen Munnikenland en kribverlaging opgenomen. Vanuit WaalWeelde West is het streefbeeld om de korte termijn wateropgave op een wijze te bewerkstelligen waarbij ook de ruimtelijke kwaliteit wordt verbeterd. Daarom wordt ter vervanging van de kribverlaging op de trajecten w3 en w4 een alternatief maatregelenpakket met herinrichting van uiterwaarden voorgesteld. Dit pakket bestaat uit drie hoogwatergeulen in de uiterwaarden Ruyterwaard, Crobsche Waard en Hurwenen. Heesselt is aangemerkt als studiegebied.

2. Lange termijn (afvoer 18.000 m³/s bij Lobith).

De opgave op de lange termijn en de mogelijkheden om deze opgave te vervullen zijn nog niet concreet ingevuld. Er zijn wel diverse verkennende studies uitgevoerd aangaande de lange termijn opgave en maatregelen op de Waal. Deze studies zijn in het kader van Waalweelde West beschouwd en vergeleken (DHV, 2009*). De belangrijkste conclusies uit deze beschouwing zijn:

- Over de lange termijn wateropgave voor de maatregelen binnen het gebied WaalWeelde West bestaan nog veel onzekerheden, dit betreft onzekerheden met betrekking tot de maatgevende afvoer, zeespiegelrijzing en ontwikkeling in modellen / rekenmethodieken.
- Ondanks de onzekerheden over de exacte opgave is de gedeelde conclusie uit de diverse studies dat het zeer krap zal worden om het afvoeren van de lange termijn afvoer (18.000 m³/s) veilig mogelijk te maken door buitendijkse maatregelen in het gebied WaalWeelde West. Veel ruimte voor ontwikkelingen in buitendijkse gebieden ten behoeve van andere functies (natuur, woningen etc.) biedt dit niet in het projectgebied. Dergelijke ontwikkelingen moeten derhalve zodanig worden geoptimaliseerd dat negatieve hydraulische effecten geminimaliseerd worden. Daarnaast mag de ruimte voor mogelijk benodigde binnendijkse maatregelen op de lange termijn zo min mogelijk worden geblokkeerd door dergelijke ontwikkelingen.

3. Gefaseerde aanpak.

Het is gezien alle onzekerheden aan te raden om nu in te zetten op een gefaseerde aanpak op basis van het 'no regret' principe. Dat wil zeggen de uitvoering van die maatregelen die mogelijke toekomstige ontwikkelingen niet in de weg staan en ook niet overbodig zullen worden door mogelijke benodigde toekomstige ontwikkelingen. Dit wordt als volgt vertaald voor de verschillende fases:

- Allereerst wordt, conform de visie, ingezet op een samenhangend pakket van buitendijkse en beperkte binnendijkse maatregelen op de middellange termijn (tot 2050), waarmee een maximaal waterstandsverlagend effect kan worden behaald. Het basispakket aan maatregelen bestaat uit: de hoogwatergeulen Ruyterwaard, Crobsche Waard, Rijswaard / Kerkewaard, Hurwenen, Heesselt, de dijkverleggingen Brakel en Heesselt en de kribverlaging. Dit basispakket sluit aan op initiatieven die al genomen zijn en gewenste ontwikkelingen vanuit ruimtelijke kwaliteit/ natuur. De PKB korte termijn maatregelen zoals aangegeven in punt (1) maken onderdeel uit van dit basispakket op middellange termijn. Ook nabij het Heuffterrein worden maatregelen genomen die bijdragen aan de waterstandsverlaging.
- Aanvullend op het basispakket wordt nader beschouwd of andere uiterwaarden ruimte bieden voor het behalen van extra waterstandsverlagend effect door buitendijkse maatregelen. Dit betreft uiterwaarden

waar (nog) geen initiatieven zijn genomen maar mogelijk wel mogelijkheden liggen, of hydraulische optimalisatie van maatregelen die in eerste instantie vanuit natuur zijn ingegeven (bijvoorbeeld NURG-projecten, zie tabel op blz. 69).

- Het pakket aan buitendijkse en beperkte binnendijkse maatregelen, zoals hierboven gedefinieerd, zal naar verwachting niet voldoende zijn om de lange termijn taakstelling te vervullen op het traject WaalWeelde West. Mogelijk benodigde toekomstige aanvullingen om de lange termijn taakstelling wel te behalen zijn: retentie Rijnstrangen, grootschalige binnendijkse maatregelen (bypass, dijkverlegging), zomerbedverdieping, langsdammen, dijkversterking. Deze mogelijke benodigde toekomstige aanvullingen dienen niet geblokkeerd te worden door maatregelen die op korte / middellange termijn worden opgenomen in dit masterplan ('no regret' benadering).
- In relatie tot de 'no regret' benadering, moet een kanttekening worden geplaatst bij de dijkverlegging Heesselt. Bij Heesselt / Varik worden, in het kader van bovenstaande mogelijk benodigde toekomstige aanvullingen op de lange termijn, verkenningen uitgevoerd naar een grootschalige bypass binnendoor (bypass Varik). Na uitvoering van een dergelijke bypass (en dus het verkleinen van het verhang over de bocht) is het mogelijk dat de kleinschalige dijkverlegging bij Heesselt op de lange termijn minder hydraulisch effectief en/of wellicht onnodig blijkt te zijn. Omdat de dijkverlegging Heesselt op dit moment is opgenomen in de PKB lange termijn visie, is deze maatregel wel opgenomen in dit Masterplan. Indien echter een grootschalige bypass Varik op lange termijn werkelijk wordt overwogen, behoeft de samenhang tussen de hydraulische werking van deze twee maatregelen in dezelfde binnenbocht nader onderzoek om een goede invulling te kunnen geven aan het 'no regret'-principe.
- Ook bij de ontwikkeling van het hoogwatervrije terrein bij Haaften moet een kanttekening worden geplaatst. Bij Haaften wordt de mogelijkheid voor een soortgelijke grootschalige bypass binnendoor (binnendijs) verkend. Het bedrijfsterrein bij Haaften ligt precies voor de instroom van deze mogelijke bypass-locatie. Indien een dergelijke bypass op lange termijn werkelijk gerealiseerd zal worden, kan het dus zijn dat het bedrijfsterrein hier voor moet wijken. Let wel dat de lange termijn op dit moment het jaar 2100 is. Op de middellange termijn (tot 2050) wordt geen bypass voorzien op deze locatie en kan het bedrijfsterrein Haaften ontwikkeld worden. Dit met dien verstande dat op de lange termijn tot 2100 wellicht alsnog geweken moet worden ten behoeve van de rivierveiligheid. Tot 2050 hoeft daarvan echter geen planologische schaduwwerking uit te gaan. Bij de ontwikkeling moet ook aangesloten worden op het ruimtelijke kader dat door de gemeente is vastgesteld.

4. Ontwikkeling buitendijkse gebieden

Op basis van bovenstaande conclusies, gelden voor de ontwikkeling van buitendijkse gebieden WaalWeelde West ten behoeve van andere functies (wonen, natuur) de volgende algemene overwegingen:

- In geen van de oplossingsrichtingen is op de Waal veel ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in het buitendijkse gebied welke niet op de wateropgave zijn gericht. Hiermee moet in het masterplan rekening worden gehouden door alle nieuwe ontwikkelingen zo uit te voeren dat de ruimte voor stroming zoveel mogelijk wordt behouden (ontwikkelingen parallel aan de stroomrichting en bij voorkeur in stroomluwe delen, ofwel geen nieuwe ontwikkelingen op locaties die essentieel zijn voor een veilige waterafvoer). Op deze wijze worden maatregelen voorgesteld die weinig tot geen ruimte aan de rivier ontnemen en tevens verdere rivierverruiming niet in de weg staan.
- Specifiek voor de ontwikkeling van hoogwatervrije terreinen geldt dat dit vanuit veiligheid bezien bij voorkeur in stroomlijn met de rivier en dus parallel langs de dijk dient te worden uitgevoerd. De bestaande hoogwatervrije terreinen in de uiterwaard kunnen dan gedeeltelijk verwijderd worden, waarmee een (zeer beperkte) extra waterstandsverlaging kan worden behaald. Ook vanuit ruimtelijke kwaliteit is het bouwen van buitendijkse woninglinten langs de dijk de gewenste richting voor dit gebied. Indien buitendijs langs de dijk ingrepen worden gedaan, zou dit vooral in de meest kritieke gebieden ook direct gecombineerd kunnen worden met een dijkverzwaring. Dit om te zorgen dat hier een zeer robuust waterkerend systeem ontstaat, waar op de lange termijn zeker geen ingrepen meer nodig zijn en de bebouwing dus niet in de weg staat voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen ('no regret' benadering).
- Voor Zaltbommel staat een buitendijkse ontwikkeling op de plankaart welke op het eerste gezicht niet

strookt met het aangegeven stroomlijningsprincipe, de woningen zijn meer als een blok in het buitendijkse gebied gepland dan parallel aan de dijk. Er is een EMAB-locatie aangewezen in deze uiterwaard. Uit hydraulische berekeningen [DHV, 2009*] is gebleken dat in deze uiterwaard in ieder geval zeer weinig waterstandsverlaging is te behalen, ook bij maximale ontgraving en verruiming. De ontwikkeling van de uiterwaard onttrekt dus zeer weinig tot geen hydraulische ruimte aan de rivier. De beperkte hydraulische ruimte in deze uiterwaard vindt zijn oorzaak in de vernauwingen van het winterbed direct boven- en benedenstrooms. De uiterwaard bevindt zich in de luwte van deze twee vernauwingen, en zolang deze vernauwingen niet worden opgelost heeft verruiming in de uiterwaard ook zeer weinig tot geen effect. In verband met aanwezige bebouwing en de historische waarde daarvan wordt niet verwacht dat de aanwezige vernauwingen langs de zuidoever worden opgelost (aan de noordoever zijn hiertoe betere mogelijkheden). Bovenstaande redenering volgend past de ontwikkeling van het buitendijkse gebied bij Zaltbommel wel binnen het masterplan voor WaalWeelde West, omdat het de ontwikkeling van een stroomluw gebied betreft waar zeer weinig tot geen ruimte aanwezig is voor hydraulische verruiming.

Korte termijn (afvoer 16.000 m³/s bij Lobith) Ter vervanging van de kribverlaging conform het PKB korte termijn pakket wordt een alternatief maatregelenpakket met herinrichting van uiterwaarden voorgesteld (uiterwaarden Ruyterwaard, Crobsche Waard, Hurwenen en Heesselt).

Lange termijn (afvoer 18.000 m³/s bij Lobith) Over de lange termijn wateropgave voor de maatregelen binnen het gebied Waalweelde West bestaan nog veel onzekerheden. Ondanks de onzekerheden over de exacte opgave is de gedeelde conclusie uit diverse uitgevoerde studies dat het zeer krap zal worden om het afvoeren van de lange termijn afvoer veilig mogelijk te maken door buitendijkse maatregelen in het gebied WaalWeelde West. Als, overigens, de herinrichting van de uiterwaarden een (gedeeltelijk) alternatief vormt voor de kribverlaging, dan kan (gedeeltelijke) kribverlaging worden ingezet voor de lange termijn doelstelling.

*Masterplan WaalWeelde West-
middellange termijn tot 2050*

Allereerst wordt in het Masterplan ingezet op een gefaseerd en samenhangend pakket van buitendijkse en beperkte binnendijkse maatregelen op de middellange termijn (uiterwaarden Ruyterwaard, Crobsche Waard, Rijswaard/ Kerkewaard, Hurwenen, Heesselt, Heerewaarden + dijkverleggingen Brakel en Heesselt + kribverlaging). Het principe van WaalWeelde om 'no regret' maatregelen te nemen staat daarmee overeind. Mogelijkheden voor nadere hydraulische optimalisatie van andere buitendijkse gebieden worden nader beschouwd.

Ontwikkelingen in buitendijkse gebieden welke niet op de wateropgave zijn gericht (wonen, natuur, bedrijven) worden zo uitgevoerd dat de ruimte voor stroming en nadere rivierverruiming zoveel mogelijk wordt behouden (stroomluwe delen, parallel aan de dijk). Ten opzichte van de huidige situatie leiden deze ontwikkelingen bovendien niet tot opstuwende effecten.

5.3 Natuur

Naast ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid is natuur het richtinggevende thema voor WaalWeelde. Op een groot deel van de uiterwaarden in WaalWeelde West ligt een Natura 2000- en EHS-doelstelling. Enerzijds zijn deze doelen kaderstellend bij toetsing, anderzijds bieden zij aanknopingspunten voor het benutten van kansen. Om inzicht te verkrijgen in de uiterwaarden binnen het gebied WaalWeelde West zijn factsheets opgesteld, waarin per uiterwaard de ecologische randvoorwaarden, wensen en mogelijkheden op een rij zijn gezet. Deze factsheets zijn als achtergrond informatie gebruikt bij de ontwikkeling van het Masterplan.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal (5370 ha) is Vogelrichtlijn- (5370 ha) en Habitatrichtlijngebied (583 ha, Rijswaard en Kil Hurwenen). Daarnaast liggen binnen WaalWeelde West delen van het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornse Boezem (Habitatrichtlijn). In de Visie WaalWeelde wordt een tweetal groepen met verschillende typen gebieden binnen Natura 2000 gebieden benoemd. De eerste groep bevat typen die ten tijde van de PKB RvR onderscheiden zijn in het zogeheten Strategisch kader (2003) om zo te borgen dat het PKB-pakket aan ruimtelijke maatregelen haalbaar is binnen de wettelijke kaders (zie kaart in Visie WaalWeelde). De tweede groep bevat typen die zijn toegevoegd op basis van opgedane inzichten bij het formuleren van de Beheerplannen Natura 2000.

- Blijf-afgebieden herbergen habitattypen die bij sterk veranderende omstandigheden gevaar lopen te verdwijnen en die moeilijk of niet te verplaatsen zijn, noch elders te ontwikkelen. Het is dus zaak deze gebieden te behouden. De eerste groep blijf-af gebieden in WaalWeelde West liggen in Loevestein (stroomdalgrasland), Rijswaard (glanshaverhooiland, zachthoutoibos), Hurwenen (glanshaverhooiland, zachthoutoibos, slaapplaatsen ganzen en zwanen), Stiftse Waard (leefgebied grauwe gors, stroomdalgrasland). Ook in de Broomwaard ligt een blijf-afgebied (oeverwal met stroomdalgrasland, fraaie pioniervegetatie op slikoever), maar deze uiterwaard is geen Natura 2000-gebied. De tweede groep blijf-afgebieden komt binnen WaalWeelde West voor in Loevestein, de Gamerense Waard, de Rijswaard, de Hurwenense Waard en de Stiftse Waard.
- Let-opgebieden herbergen ook belangrijke natuurwaarden, maar die kunnen gemakkelijker 'verplaatst' en ook elders ontwikkeld worden. De let-opgebieden zijn vooral van belang als foerageergebied voor overwinterende eenden en ganzen; deze zijn minder strikt aan bepaalde locaties gebonden.

Bijzondere broedvogels

Naast deze blijf-afgebieden herbergen de uiterwaarden bijzondere broedvogels, met name de kwartelkoning, de porseleinhoen, de zwarte stern en de ijsvogel. Het leefgebied voor deze soorten moet ten minste gehandhaafd blijven en het liefst uitgebreid worden.

Behoud natuur

De opgave voor het behoud van natuurwaarden vanuit deze invalshoeken kan in de volgende punten worden samengevat:

- behoud voldoende grasland, openheid en rust voor foerageerfunctie;
- behoud hoge uiterwaarden voor soortenrijk hooiland, (potentieel) stroomdalgrasland (Rijswaard, Kil Hurwenen, Loevestein) en grauwe gors (Stiftse Waard);
- behoud slaapplaatsfunctie voor ganzen en kleine zwaan (Hurwenen).

Ontwikkeling natuur

De opgave voor ontwikkeling van natuurwaarden kan als volgt worden samengevat:

- Ontwikkeling habitattypen gebonden aan hoogdynamische en laaggelegen systemen met name zachthoutoibos (t.b.v. de bever en de aalscholver) en slijkige oevers;
- Versterken verbinding Gelderse Poort met de Biesbosch (o.a. de bever);
- Nevengeulen voor (trek-)vissen, macrofauna, en visetende vogels.

Hoogwatervrije terreinen kunnen eventueel benut worden voor het ontwikkelen van droge uiterwaardtypen natuur, zoals hardhoutoibos of stroomdalgraslanden. Een voorbeeld is het Heuffterrein.

In het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal en de Beheerplannen Natura 2000 is de opgave voor ontwikkeling voor de afzonderlijke instandhoudingsdoelen als volgt

uitgewerkt:

- slikkige rivieroevers: verbetering kwaliteit;
- stroomdalgraslanden: verbetering kwaliteit;
- glanshaverhooiland: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- zachthoutooibossen: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied zeeprrik: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied rivierprrik: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied kamsalamander: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied porseleinhoen: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied kwartelkoning: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit;
- leefgebied zwarte stern: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Versterking Natura 2000

Versterking van de Natura 2000-gebieden wordt als volgt ingestoken (zie kaart bij de Visie WaalWeelde):

- Herstelgebieden liggen rondom of vlakbij de blij-afgebieden. Ze hebben veel potenties voor uitbreiding van de kwaliteiten van de blij-afgebieden.
- Verbetergebieden zijn eveneens gebieden met natuurpotenties, bijvoorbeeld omdat zij niet vergraven zijn. Hier kunnen ook habitattypen worden ontwikkeld die nu niet voorkomen in de uiterwaard.

Zowel herstelgebieden als verbetergebieden zijn zoekgebieden voor natuurontwikkeling.

Speerpunten en overwegingen

Voor WaalWeelde West zijn de volgende natuurspeerpunten / -overwegingen aangehouden bij de totstandkoming van het Masterplan:

1. Een belangrijk doel van WaalWeelde, naast waterstandsverlaging, is dat er een robuust surplus aan (uiterwaard)natuur wordt gerealiseerd, dat tegen een stootje kan.
2. De Waal heeft vergeleken met de andere Rijntakken een relatief hoge rivierdynamiek. In WaalWeelde West is deze kleiner dan meer stroomopwaarts door een kleiner verhang in vergelijking met bovenstrooms en door getijdeninvloed. Maar nog steeds zijn er goede kansen voor de ontwikkeling van aan hydro- en morfodynamiek gebonden habitats en soorten: slikkige rivieroevers, zachthoutooibos, stroomdalgraslanden. Dit deel van de Waal Uiterwaarden is bovendien een schakel tussen natuurgebieden boven- (Gelderse Poort) en benedenstrooms (Biesbosch). Deze functie is van belang voor bijvoorbeeld de bever, maar ook voor trekvis.
3. Vanuit huidig beleid en autonome ontwikkelingen staan de volgende natuurprojecten al op stapel:
 - Munnikenland (NURG en RvR vóór 2015 gereed, fase SNIP 3 gereed, financiering in kader van PKB geregeld);
 - NURG-project Hurwenen (met rivierkundige taakstelling, maar geen onderdeel PKB);
 - NURG-project Heesselt (met rivierkundige taakstelling, maar geen onderdeel PKB);
 - NURG-project Bato's Erf/ De Kop (gepland 142 ha nieuwe natuur, geen rivierkundige taakstelling, het project ligt stil op het moment).

Daarnaast zijn in het Beheerplan Rijkswateren ecologische maatregelen opgenomen om te voldoen aan de KRW-doelen. Het betreft ten eerste maatregelen die in beginsel langs de hele Waal genomen kunnen worden: één- of tweezijdig aantakken van (kleine) strangen en natuurvriendelijke aanpassingen aan oevers en kribvakken. Deels zijn deze maatregelen voorzien vóór 2015, deels voor de periode na 2015. Daarnaast zijn er specifiek voor de Beneden-Waal maatregelen geformuleerd voor de Stifste Waard (aantakken nevengeul en strang, natuurvriendelijke oever, periode 2010-2015) en voor de Rossumse Waard (herinrichting oeverzone, aantakken strang en verlagen en verlaging oever – uiterwaardverlaging, klein deel vóór 2015 voorzien, merendeel na 2015).

4. NURG-projecten en KRW-maatregelen leveren ten opzichte van de huidige situatie grote oppervlakten aan nieuwe natuur. In de Visie WaalWeelde staat dat WaalWeelde, bovenop de NURG- en KRW-hectares, meer natuur gaat leveren. Deels is dit ook natuur die een bijdrage levert aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen (de 4 NURG-gebieden en de Stifste Waard liggen binnen Natura 2000-begrenzing).

5. Deze projecten zullen naar verwachting aan de volgende Natura 2000-doelen kunnen bijdragen (bron: Koepelplan Rijntakken):

- slikkige rivieroever;
- zachthoutoebos – type wilgenbos;
- bever;
- porseleinhoen;
- meren met krabbenscheer en fonteinkruiden;
- vochtige glanshaver- en vossenstaarthooilanden;
- stroomdalgraslanden;
- ruigten en zomen subtype C;
- kwartelkoning;
- vissen, waaronder grote modderkruiper.

6. De mate waarin elk van de doelen gerealiseerd kan worden hangt af van de hydraulische ruimte die in planontwerpen wordt ingebouwd en zal dus per gebied verschillen. De verwachting is dat open water gebonden habitattypen en soorten de grootste winst zullen kunnen boeken.

7. Naast de hydraulische ruimte is de aanwezigheid van bestaande natuurwaarden kaderstellend voor de mate waarin nieuwe natuur ontwikkeld kan worden. Een hard kader is de Nb-wet 1998, die van toepassing is binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal en Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem (delen van WaalWeelde West liggen binnen deze twee gebieden). Daarnaast zijn alle uiterwaarden onderdelen van de EHS. In de EHS buiten het Natura 2000-gebied is het 'nee-tenzij beginsel'¹ van toepassing. Kaderstellend in WaalWeelde West zijn met name bestaand stroomdalgrasland, glanshaverhooiland, zachthoutoebos en ganzenfoerageergebied, natuurwaarden waarvoor Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd en die ook tot de EHS-natuurdoelen behoren.

8. De veiligheidsmaatregelen voor de korte termijn (16.000 m³/sec bij Lobith) zijn al getoetst aan de Natura 2000-doelen (PKB RvR). De lange termijnmaatregelen (18.000 m³/sec bij Lobith) en het Masterplan WaalWeelde West moeten nog getoetst worden aan de vigerende wettelijke kaders. Gezien het doel van deze maatregelen kan dan compensatie van bestaande Natura 2000-natuur, die moet wijken voor veiligheid, aan de orde komen. Er zal voor gezorgd moeten worden dat de natuur dat nu in projecten wordt gerealiseerd verenigbaar is met (mogelijke) toekomstige inrichtingsmaatregelen gericht op een maatgevende afvoer van 18.000 m³/sec bij Lobith.

9. Buiten de gebieden waar autonoom al nieuwe natuur is voorzien, zoals genoemd in (3), kan ruimte voor versterking van natuurwaarden in beginsel op twee manieren worden gevonden:

- Door extensivering van het huidige (meest landbouwkundige) beheer. Dit leidt echter tot een grotere ruwheid in de uiterwaard en dus mogelijke opstuwing van de waterstand gedurende hoge afvoeren.. Dit geldt met name voor de habitattypen zachthoutoebos en ruigten en zomen. In WaalWeelde West, waar de rivierkundige ruimte al krap bemeten is, lijkt extensivering van het huidige beheer in de richting van geen of extensieve jaarrondbegrazing dus geen begaanbare weg, althans niet voor grotere oppervlakten. Extensivering van grasvegetaties in de richting van glanshaverhooilanden is echter wel mogelijk, omdat deze kort (gemaaid of beweid) de winter ingaan.
- Door aan te haken bij waterstandsverlagende maatregelen. Voor WaalWeelde West zijn in verschillende uiterwaarden maatregelen voorzien. Te denken valt aan maaiveldverlaging en het maken van geulen. Dit type maatregelen levert hydraulische ruimte op en kan bij een gericht ontwerp 'overruimte' opleveren voor natuurontwikkeling, waaronder condities voor bovengenoemde soorten en habitattypen. De meeste uiterwaarden in WaalWeelde West zijn echter smal, waardoor de speelruimte voor overdimensionering beperkt is. Sowieso is het al lastig, om de vereiste waterstandsverlaging op lange termijn in dit traject buitendijks te realiseren. Habitattypen zoals slikkige oevers (op flauwe taluds van nieuwe nevengeulen) en stroomdalgraslanden (op na maaiveldverlaging blootgelegd zand) veroorzaken relatief weinig opstuwing. Kansen op meer grootschalige ontwikkeling van 'ruwere' habitattypen moeten in dit deel van de Waal laag worden ingeschat. Een stelsel van nevengeulen zal ook bijdragen aan betere verbindingen tussen natuurgebieden, een belangrijk doel van de EHS.

10. Buiten de bij (3) genoemde autonoom voorziene projecten zal het, tegen de achtergrond van het

voorgaande, in WaalWeelde West vooral gaan om lokale meekoppeling van natuurmaatregelen met veiligheidsmaatregelen. Daarbij zal uitgekiend ontworpen moet worden om niet de grenzen van wat hydraulisch aanvaardbaar is te overschrijden. In lijn hiermee zal het beheer van de natuur een procesgericht karakter krijgen ook de inschakeling van processen zoals erosie, sedimentatie en natuurlijke begrazing. Cyclisch beheer kan daarbij een goed hulpmiddel zijn. Buiten deze beide sporen lijkt substantiële versterking van natuurwaarden in WaalWeelde West niet waarschijnlijk.

11. De autonoom te realiseren projecten zoals onder (2) genoemd zullen leiden tot grotere en meer robuuste eenheden natuur in WaalWeelde West. Ook voor het beheer is dit gunstig. Daarbij wordt ook de relatie tussen binnen- en buitendijkse natuur ontwikkeld (Munnikenland). De meekoppeling met waterstandsverlagende maatregelen buiten de projecten levert regionale 'stapstenen' voor de natuur op. In het voorgaande is onder (5) op hoofdlijnen aangegeven op welke doelen de ontwikkeling van deze stapstenen zich zou moeten richten.

12. Tenslotte kan een integraal ontwerp van 'rode' buitendijkse maatregelen (zoals bijvoorbeeld buitendijks wonen op hoogwatervrij terrein), waarin ook aandacht is voor versterking van ruimtelijke kwaliteit, leiden tot lokale versterking van natuurwaarden. Hier gaat het in de eerste plaats om het benutten van (nu nog niet te voorspellen) kansen die zich bij de concrete uitwerking van het ontwerp van 'rode' maatregelen voordoen.

- *Huidig beleid en autonome ontwikkelingen*

In WaalWeelde West zijn ondanks de kleinere rivierdynamiek goede kansen voor de ontwikkeling van aan hydro- en morfodynamiek gebonden habitats en soorten: slikkige rivieroever, zachthoutoobos, stroomdalgraslanden.

Vanuit huidig beleid en autonome ontwikkelingen staan een aantal natuurprojecten al op stapel vanuit het NURG programma en vanuit het KRW programma. Deze projecten leveren grote oppervlakten aan nieuwe natuur. Deels is dit ook natuur die een bijdrage levert aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen.

- *Bescherming bestaande natuurwaarden*

Naast de hydraulische ruimte is de aanwezigheid van bestaande natuurwaarden kaderstellend. Een hard kader is de Nb-wet 1998, van toepassing op Natura 2000-gebieden Uiterwaarden Waal en Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem. Daarnaast zijn alle uiterwaarden onderdelen van de EHS. Kaderstellend in WaalWeelde West zijn vooral bestaand stroomdalgrasland, glanshaverhooiland, zachthoutoobos en ganzenfoerageergebied).

- *Verdere versterking natuurwaarden*

Buiten de genoemde autonoom voorziene projecten zal het in WaalWeelde West vooral gaan om lokale meekoppeling van natuurmaatregelen met veiligheidsmaatregelen. Daarbij zal uitgekiend ontworpen moet worden om niet de grenzen van wat hydraulisch aanvaardbaar is te overschrijden. Buiten deze beide sporen lijkt substantiële versterking van natuurwaarden in WaalWeelde West niet waarschijnlijk.

5.4 Bedrijventerreinen en scheepvaart

Voor de economie langs de Waal zijn natte bedrijventerreinen van groot belang. Het gaat vooral om goederen- en containeroverslag en watergebonden bedrijvigheid. WaalWeelde streeft naar bundeling van 'natte' bedrijventerreinen (zie Visie WaalWeelde). Bestaande bedrijventerreinen worden in principe gehandhaafd. Bij bestemmingsverandering van huidige bedrijventerreinen zal het areaal in het plangebied moeten worden gecompenseerd.

De vraag naar watergebonden bedrijventerreinen groeit. In de Visie WaalWeelde staat dat er, naar schatting, in de nabije toekomst (2030) een tekort zal ontstaan.

Uit het K+V onderzoek naar de ontwikkelperspectieven voor de middellange termijn in de regio Rivierenland blijkt dat het areaal tot 2020 beperkt toeneemt en daarna stabiliseert of afneemt. De behoefte in de regio is 30 ha watergebonden bedrijvigheid. De mate waarin deze 30 ha gerealiseerd gaat worden hangt sterk af van de activiteiten die de overheid ontplooit. Er blijkt behoefte te zijn aan een regionale containeroverslag. De verwachting is dat het containervervoer zal stijgen en dat containervervoer over de weg zal leiden tot congestie. Multimodaliteit, stimulering van vervoer over water, is een bestuurlijke keuze waarbij provincie, regio en gemeenten een eigen rol vervullen. Het handhaven van deze bovenregionale bereikbaarheid is een taak van het Rijk en met name de provincie.

Daarnaast is er een opgave om bedrijvigheid te verplaatsen. Onderzoek van SAB (juli 2009) heeft uitgewezen dat deze verplaatsingsbehoefte in het plangebied WaalWeelde West ca. 30 hectare bedraagt. Dit betreft bedrijven met een grote transportbehoefte, waarvoor ontsluiting en een goede ligging een belangrijke vestigingsvoorwaarde is.

Om de ruimtevraag te kunnen bedienen is een regionale afstemming onontkoombaar. WaalWeelde West biedt een perspectiefrijk kader om tot afspraken te komen.

Vaarweggebonden bedrijventerreinen die in WaalWeelde West worden ontwikkeld dienen een goede ligging en ontsluiting te hebben om een duurzame bedrijfsvoering te verzekeren. Hierbij dient uitbreiding van transport over de weg echter beperkt te blijven. De verkeersaantrekkende werking van de terreinen dient goed te worden onderzocht. De provincie gaat uit van het principe "de vervuiler betaalt", oftewel als er een betere ontsluiting nodig is als gevolg van extra verkeersaantrekkende werking/transport zijn deze kosten voor rekening van de ontwikkelende partij.

In het Streefbeeld zijn een aantal locaties voor de ontwikkeling van vaarweggebonden bedrijvigheid aangegeven. Deze locaties zullen ingezet worden om de uitbreidings- en verplaatsingsbehoefte van lokaal gebonden bedrijven te faciliteren. De bedrijvigheid zal zich meer gaan richten op de rivier.

Volgens het Convenant Bedrijventerreinen van de regio heeft het bedrijventerrein Medel in Tiel een regionale opvangtaak en dient daar dus primair de behoefte aan containeroverslag geconcentreerd te worden. Hier zullen zich ook bedrijven van buiten de regio, die watergebonden activiteiten willen gaan ontplooiën, gaan vestigen.

Gezien de prognose uit het K+V-onderzoek dat er een toename van de containeroverslag is te verwachten kan gesteld worden dat de uitbreiding van Haaften niet conflicteert met de huidige opvangruimte op Medel. Haaften heeft daarbij een lokale opvangtaak voor de korte en middellange termijn hetgeen als zodanig in het bestemmingsplan verankerd zal moeten worden. Na 2050 is de aanleg van een bypass mogelijk.

Een aantal bestaande bedrijvenlocaties kunnen gehandhaafd blijven en geherstructureerd worden. Hiervoor zijn mogelijkheden op bedrijfsterreinen bij Zuilichem en Poederoijen. Voor deze terreinen is vergroting van het areaal echter zeer beperkt mogelijk. De gemeente Zaltbommel en de Provincie Gelderland zijn voornemens de haalbaarheid van de een herontwikkeling van het bedrijfsterrein bij Zuilichem op korte termijn te onderzoeken. Omdat op dit moment een integraal plan voor rivierversuiming, natuurontwikkeling en wonen (project 7) voor de Ruijterwaard is uitgewerkt, passend binnen de doelstellingen van WaalWeelde, is deze projectuitwerking in het Streefbeeld 2050 opgenomen.

Op de locatie van de Van Uden Group bij Haaften is wel ruimte voor uitbreiding van het bedrijventerrein.

Containeroverslag voor de lokale behoefte van de Van Uden Group is technisch mogelijk. Om deze uitbreiding mogelijk te maken is wel een beleidsaanpassing (van het Streekplan) nodig. Deze moet nog plaatsvinden.

Bij de herstructurering of uitbreiding van bestaande terreinen moet zorg worden gedragen voor de ontsluiting, aansluiting op de dijk en de dorpsbebouwing en de relatie met de overzijde van de rivier, waar ontwikkeling van een stads- of dorpsfront kan plaatsvinden. Een weloverwogen vormgeving van de gevels en randen van het bedrijventerrein zijn van belang.

Voor een aantal andere locaties zal herontwikkeling tot natuur- of woongebied echter een betere optie zijn, omdat die bijdraagt aan de verbetering van landschappelijke en natuurlijke waarden. Dit betekent dat er nieuwe plekken nodig zijn om aan de vraag naar watergebonden bedrijventerreinen te kunnen voldoen. In het winterbed zijn deze plekken nauwelijks te vinden. Er is binnendijs wel een locatie gevonden. Het bedrijventerrein Zeiving biedt kansen om herontwikkeld en uitgebreid te worden met riviergebonden bedrijvigheid door de aanleg van een insteekhaven. Dit moet regionaal verkend worden waarna een planstudie kan starten. Dit terrein heeft als bijkomend voordeel dat het ook goed ontsloten is voor het wegverkeer door de nabijheid van de A15. De provincie Gelderland kan de gemeente Lingewaal hierin met het Aanjaagteam Herstructurering Bedrijventerreinen ondersteunen.

WaalWeelde West biedt ruimte aan watergebonden bedrijvigheid.

- *bestaande terreinen worden in principe gehandhaafd;*
- *groei wordt gebundeld op een aantal bestaande bedrijventerreinen;*
- *regionale afstemming over ontwikkelmogelijkheden is nodig. Dit betreft de locaties Haaften, Zullichem, Poederoijen en Zeiving;*
- *sommige bestaande terreinen zullen echter herontwikkeld worden, ter verbetering van rivierkundige, natuurlijke en landschappelijke waarden. Het areaal wordt in WaalWeelde West gecompenseerd.*

5.5 Wonen

In dit deel van het rivierengebied, waar de oeverwallen smal en laag zijn, werden van oudsher woningen op de dijk gebouwd, die een relatief hoge en veilige plek vormde. Door dijkverzwaringen zijn in het verleden echter complete dijklintbebouwingen verdwenen. In het streefbeeld wordt deze traditie nieuw leven ingeblazen. Op dijktrajecten grenzend aan dorpen, zoals bij Brakel, wordt bebouwing op de dijk weer mogelijk. Ook op 'nieuwe' dijktrajecten (uit laatste ronde dijkversterkingen) kan in lage dichtheden gebouwd worden. Op andere trajecten moet terughoudendheid worden betracht. Nieuwbouw zal hier beperkt moeten worden tot plaatsen waar voorheen huizen hebben gestaan, of waar herbestemming van oude bedrijfspanden aan de orde is. Wanneer gebouwd wordt op de dijk, dient de dijk zodanig versterkt te worden, zodat deze ook op lange termijn aan de veiligheidsnormen kan voldoen. Gevaarlijk vervoer over water vormt een risicofactor.

Bestaande stads- en dorpsfronten kunnen gerevitaliseerd en meer gericht op de rivier worden. Wanneer er sprake is van nieuwbouw moet worden uitgegaan van een gecombineerd programma, waarin ook ruimte is voor het goedkope segment woningen.

Daarnaast kunnen ook buitendijks gelegen hoge terreinen herontwikkeld worden tot woongebied. Hierbij is van belang dat deze locaties een landschappelijke uitstraling krijgen, die past bij de bouwkenmerken van de streek en aansluit op het omliggende landschap. Alleen dan zal de transformatie van deze terreinen optimaal bijdragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Waalwaterwaarden. Uit de studie 'Landschappelijk wonen' *, die dit najaar zal verschijnen, zijn een aantal richtlijnen voor landschappelijk wonen geput:

- tot een dichtheid van 8 woningen/ha kan het landschap gevormd worden door zowel privé of collectief groen. De woningen kunnen verspreid over het plangebied worden of compact geschakeld worden;
- boven 8 woningen/ha vergt de plaatsing van vrijstaande woningen op privé-kavels extra aandacht. De positie op de kavel en de grootte van de woning moeten bewust worden bepaald. Ook de erfafscheiding en parkeeroplossing verdienen bij deze dichtheid zorgvuldige aandacht;
- bij meer dan 15 woningen/ha moet collectief of openbaar groen ingezet worden om het groen nog een bindend element te laten vormen. De woningen zullen dan geschakeld en/of deels gestapeld moeten worden. De parkeerplaatsen zullen geclusterd en ingepast of zelfs overbouwd moeten worden;
- bij meer dan 30 woningen/ha moeten woningen gestapeld worden om het groen een voldoende krachtig bindend element te laten vormen;
- uit de onderzochte plannen in het kader van de studie 'Landschappelijk wonen' blijkt dat minimaal 50% van het oppervlak bestaat uit groen (openbaar en privé) of water en maximaal 20% bebouwd is.

Voor de nieuwe woonlocaties aan de Waal onderscheiden we in het Streefbeeld vier typen:

- landelijk wonen op de dijk: lage dichtheden, ca 1 woning per 100m dijk;
- dorps wonen op de dijk: aansluitend op dorpsbebouwing, ca 10 woningen per 100m dijk. Deze nieuwe woonlinten worden vooral gesitueerd op stroomluwe dijktrajecten. Bij de karakteristieke direct aan de Waal gelegen dorpsfronten van Haaften, Opijnen, Zuilichem en Brakel wordt geen buitendijkse bebouwing toegevoegd, dit is wel mogelijk aan hun flanken;
- dorps wonen op hoge plekken in de uiterwaarden, ca 10-13 woningen per ha, met een landschappelijk karakter. Dit kan bijvoorbeeld door verspreide woningen met grote tuinen, maar ook door compact, deels gestapeld, bouwen met gemeenschappelijk groen. De hoogwatervrije locatie is maximaal 5 ha groot. Dit betekent dat er op een terp indicatief ca 50-70 woningen kunnen worden gebouwd. Op grotere locaties zijn meerdere terpen van max. 5 ha mogelijk, wanneer er ook gezorgd wordt voor voldoende tussenruimte. De afstand tussen de terpen is dan min 80 m.;
- stedelijk wonen op hoge plekken in de uiterwaarden. Dit type komt alleen voor bij Zaltbommel. Hier wordt een nieuw stedelijk front aan de rivier gemaakt. Hier ligt het aantal woningen/ ha boven 20.

Voor alle typen geldt, dat wanneer er nieuwe woningen in het winterbed van de Waal worden gebouwd, deze duurzaam klimaatbestendig zijn en er nagedacht is over een veilige ontsluiting van de woningen bij hoog water.

Bij landelijke en dorps typen zal de keuze voor het type woningen gedreven worden door de gewenste stedenbouwkundige en ruimtelijke kwaliteit. Bij het stedelijke type dient ook plek te zijn voor woningen in het goedkope segment. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de subsidiemogelijkheden die de provincie biedt.

Voor de korte en middellange termijn zijn een aantal locaties waar een project is gedefinieerd voor buitendijks bouwen. Deze worden toegelicht in hoofdstuk 6.

Dorps wonen op de dijk kan worden gerealiseerd bij Brakel in combinatie met de dijkverlegging. Bij Vuren kan landelijk wonen op de dijk worden toegepast wanneer transformatie van Vuren-oost aan de orde zou komen.

Bij dorpen waar ook terpen aanwezig zijn, zoals Vuren (Heuffterrein) en Opijnen moet worden gekozen tussen dorps wonen op de dijk of dorps wonen op de terp. In het streefbeeld is vooralsnog gekozen voor wonen op de terp.

type	aantal woningen/locatie	aantal locaties	totaal aantal woningen
stads buitendijks	300-400	1	300-400
dorps buitendijks	50-70	2-3	150-210
		(waarvan 1 grote)	(200-280)
dorps op de dijk	10/100m	500 m (1)	50
landelijk op de dijk	1/100m	2000 m (4)	20
			520-680
	(570-750)		

We blazen de traditie van wonen op de hoge plekken nieuw leven in door:

- *wonen op de dijktrajecten die grenzen aan dorpen mogelijk te maken;*
- *wonen op nieuwe dijktrajecten (ontstaan na laatste ronde dijkversterking) mogelijk te maken;*
- *wonen op buitendijkse hooggelegen terreinen mogelijk te maken.*

Hierdoor krijgen de dorpen weer een gezicht aan de Waal en verbetert de ruimtelijke kwaliteit van hooggelegen terreinen in de uiterwaarden.

5.6 Recreatie

In dit masterplan leggen we voor de ontwikkeling van de recreatie- en toerismesector vooral de nadruk op het versterken van het natuur- en landschapstoerisme en het cultuurtoerisme.

Deze vormen van toerisme willen we versterken door de toegankelijkheid van de uiterwaarden te vergroten. Zo maken we de hoogwatergeulen en natuurgebieden, die in het kader van rivierverruiming en natuurontwikkeling gerealiseerd worden, beleefbaar. Aan de routes kunnen thema's gekoppeld worden die bepaalde aspecten van het rivierlandschap uitlichten, zoals de rijke cultuurhistorie.

Door het Waalpad aan te leggen, ontstaat er een doorgaande recreatieve routestructuur langs beide oevers van de Waal. Het pad biedt mogelijkheden voor meerdaagse tochten. Door op het Waalpad verbindende structuren met de dijk en aanliggende dorpen aan te sluiten worden ook mogelijkheden voor kleine wandelrondjes door de uiterwaarden gecreëerd.

Aan het Waalpad liggen Waalvertierplekken. Deze plekken bieden ruimte aan de vraag naar recreatieve mogelijkheden vanuit aanliggende dorpen en steden. Daarnaast kunnen ze helpen de betreding van natuurgebieden te reguleren. De locatie van Waalvertierplekken kan worden gekoppeld aan cultuurhistorische plekken, zoals oude veerstoepen, kruisingen van paden, natuurlijke hoogtes, bestaande toegangswegen naar radarposten e.d.. Een Waalvertierplek hoeft niet altijd nieuw gemaakt te worden, bestaande elementen kunnen Waalvertierplek worden. De inrichting van de Waalvertierplekken is een minimale aankleding richtinggevend. Dit betekent dat er geen bankjes, afvalbakken en borden geplaatst worden. Het karakter van de Waalvertierplekken wordt hiermee ongeprogrammeerd en multifunctioneel en passend bij het weidse en wilde karakter van de Waal. De Waalvertierplekken bieden plek aan allerlei soorten van recreatie: picknicken, kamperen, sport en spel, kleinschalige evenementen, etc.. Een structurele vorm van kamperen in de uiterwaarden wil de gemeente Zaltbommel niet faciliteren. Incidenteel zijn er wel mogelijkheden.

Een Waalvertierplek is een architectonisch vormgegeven element, dat door zijn vormgeving afsteekt bij de natuurlijke omgeving. Verhoogde plateaus met scherp gesneden taluds zijn hiervoor een geïcht middel. De materialen waaruit een Waalvertierplek bestaat, zijn te associëren met de rivier, zoals basaltblokken, kort gemaaid gras, klinkers en schelpen. De Waalvertierplekken kunnen gemarkeerd worden met bakens, bijvoorbeeld uit het project Bakens aan het water.

Waar verschillende wandel- en fietsroutes samenkomen en soms ook land- en waterroutes zijn de goede plekken voor waalpleisterplaatsen. Binnen- en buitendijkse routes sluiten op elkaar aan en er zijn voorzieningen aanwezig. Hier vindt de bezoeker een kop koffie, een parkeerplaats en informatieborden. Idealer zijn op deze plaatsen ook pontjes te vinden om het water over te steken. In de Visie WaalWeelde worden de volgende locaties als pleisterplaats voorgesteld, zoals:

- Slot Loevestein: historische gebouwen, vestingdriehoek, pontje en fietsroute aanwezig.
Ontwikkelkansen: versterken zichtbaarheid Hollandse Waterlinie, uitbreiding routestructuur voor wandelen en fietsen en verblijfsrecreatie.
- Munikkenland: het gebruik van de jeugdaccommodatie WNF/Stayokay.
- Zaltbommel: historisch stadsfront, haven en horeca aanwezig, camping aan de noordzijde.
Ontwikkelkansen: uitbreiding stadshaven en versterken stadsfront.

Het beleid voor recreatie en toerisme langs de Waal zal verder worden uitgewerkt in een recreatieplan dat eind 2009 gereed zal zijn.

We versterken het natuur- en landschapstoerisme langs de Waal door de toegankelijkheid van de uiterwaarden te vergroten door:

- *de aanleg van het Waalpad en andere paden en routes;*
- *het creëren van Waalvertierplekken, waar de recreant kan uitrusten en genieten van het waallandschap;*
- *het creëren van Waalpleisterplaatsen, die informatie en voorzieningen bieden.*

5.7 Cultuurhistorie

Rond de Waal is een grote diversiteit aan cultuurhistorische elementen te vinden. Het fenomeen dat al deze losse elementen aaneenrijgt is de dijk. De dijk vormt al meer dan 700 jaar de kapstok voor de ontwikkelingsrichting van onder andere de ontginningen, de strijd tegen het water en de strijd met het water.

De dijk vormt door zijn rijke historie en zijn hiermee samenhangende actuele functie de as van een aaneenschakeling van unieke verhaalplekken. De dijk biedt hiermee inspiratie voor nieuwe ontwikkelingen, gericht op dijk- of waterwonen, nering langs een werkrivier, ruimte voor de rivier en recreatie. Door mobilisering van de dijk als inspirator van ruimtelijke vernieuwing ontstaan grote kansen voor profilering van een krachtige drager van identiteit.

De manier waarop met cultuurhistorie wordt omgegaan wordt mede bepaald door de ruimtelijke kwaliteitsambitie. De keuze voor het motto 'dynamische rivier met scheepvaart, bedrijvigheid en robuuste riviernatuur' heeft als consequentie dat op een pionierachtige wijze een cultuurhistorie te beleven die is teruggegeven aan de natuur, het water. Ze is daarom moeilijk zichtbaar; je struikelt er bij wijze van spreken over. Maar ze is wel degelijk nog aanwezig. De kans ontstaat zo om, met behulp van GPS, de geheimzinnige sfeer van een verdronken cultuurland te laten ervaren.

Op een aantal plekken, zoals de Rijswaard en delen van de Hurwenensche en Heesseltsche Uiterwaarden staat de beleving van het bestaande cultuurlandschap van de Waal centraal.

De meest opvallende cultuurhistorische elementen in WaalWeelde West zijn de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie². Fort Vuren, Slot Loevestein en de Batterij van Brakel verdedigden het acces dat gevormd werd door de Waal en de relatief hooggelegen oeverwallen. Daarnaast is Fort Sint Andries een markant element, een poortwachter bij de oude samenloop van Waal en Maas.

Het behoud en beleefbaar maken van deze elementen en hun geschiedenis is een belangrijke speerpunt in het cultuurhistorische beleid van Nederland.

Daarnaast zijn er cultuurhistorische elementen die getuigen van de strijd tegen het water. Oude dijken, zomerkades, wielen en kolken, zoals de Nieuwe dijk bij Munnikenland, zijn hier een voorbeeld van. Bij dijkversterkingen en –verleggingen is respect voor deze elementen en hun geschiedenis van belang. Bij de dijkverlegging Munnikenland is er voor gekozen de nieuwe Wakkere Dijk op afstand van de Nieuwe Dijk te leggen en te kiezen voor een robuuste toekomstbestendige vormgeving. Hierdoor wordt een nieuwe laag toegevoegd aan het verhaal van de strijd tegen het water. Bij mogelijke dijkverleggingen, zoals die bij Brakel, zal ook bijzondere aandacht voor behoud van cultuurhistorische en archeologische waarden van groot belang zijn.

De eeuwenoude verbinding- en transportfunctie van de Waal is nog steeds actueel. De pontveren zijn van belang voor het recreatieve netwerk rond de Waal. Een stad als Zaltbommel getuigt van bloeiende handel langs de rivier in de middeleeuwen. Er zijn resten van een Romeinse brug bij Zuilichem, bijvoorbeeld. Het historische karakter van de stad vormt nu een belangrijk onderdeel van de recreatieve aantrekkingskracht van de Waal. De ontwikkeling van het Waalpad en andere routestructuren kan historische elementen toegankelijk maken en met elkaar verbinden.

Ontwikkeling van het waterfront van Zaltbommel en andere steden en dorpen langs de Waal kan het op het water gerichte karakter van deze plaatsen versterken. Dit ook biedt kansen voor transpositie: het herkenbaar vertalen van vervaagde of verdwenen cultuurhistorie naar eigentijds ontwerp.

² De Nieuwe Hollandse Waterlinie omvat naast behoud en ontwikkeling van cultuurhistorie (niet alleen Loevestein) ook doelstellingen op het terrein van landschap, ecologie, recreatie & toerisme, water, wonen en bedrijventerreinen.

In de uiterwaarden zijn er veel overblijfselen van eeuwenlange grondstoffenwinning en verwerking. Tichelgaten en steenovens getuigen van de kleiwinning en steenfabricage. In WaalWeelde West zijn er niet veel steenfabrieken meer, maar de locaties waar ze gestaan hebben zijn nog steeds herkenbaar als hoger gelegen terrein. Soms zijn ze nog in gebruik als bedrijfsterrein. Het eeuwenoude gebruik van deze plekken kan voortgezet worden door nieuwe gebruiksvormen op deze plekken mogelijk te maken. Op plaatsen waar nog relicten van steenfabrieken aanwezig zijn, zoals op het Heuffterrein bij Vuren, dient hier zorgvuldig mee om te worden gegaan. De gemeente heeft extra zorg voor deze relicten. Verder zijn er zand- en grindgaten die bij zorgvuldige afwerking van de oevers ruimte bieden aan natuurontwikkeling of recreatief gebruik.

Op delen van de uiterwaarden waar geen grondstoffen zijn gewonnen zijn oude agrarische cultuurlandschappen behouden gebleven. Bijzondere landschapselementen in deze gebieden zijn o.a. de hagen. Deze gebieden, zoals delen van de Rijswaard, Heesseltsche Uiterwaarden en Hurwenensche Uiterwaarden, vormen een belangrijk onderdeel van de identiteit van de uiterwaarden als onderdeel van het woon- en werkgebied van de bewoners van het rivierengebied. Ze vertellen het verhaal van ontginning en gebruik van de vruchtbare rivierafzettingen. Een geschiedenis die niet zomaar kan worden prijsgegeven aan natuurontwikkeling of rivierversuiming. Voor het behoud van deze gebieden blijft agrarisch beheer belangrijk.

Cultuurhistorische waarden in WaalWeelde West behouden en versterken we door:

- *bij het toevoegen van nieuwe elementen met respect om te gaan met historische elementen;*
- *door historische elementen beleefbaar en toegankelijk te maken door paden en routes;*
- *Door oude elementen, zoals oude fabrieksterreinen een nieuwe gebruiksfunctie te geven;*
- *Door de losse elementen aan elkaar te koppelen ontstaat het 'verhaal van de Waal' dat verteld kan worden.*

5.8 Energie en klimaat

Door de voorgestelde rivierkundige maatregelen dragen we bij aan een klimaatbestendige inrichting van de Waal, door de veiligheid tegen overstromingen te vergroten. De natuurontwikkelingsprojecten in de uiterwaarden vergroten de robuustheid van de riviernatuur. De vergroting van de toegankelijkheid van de uiterwaarden versterkt de leefbaarheid.

In alle projecten binnen WaalWeelde zal gestreefd worden naar een inrichting op klimaatneutrale wijze. Hiervoor wordt binnen WaalWeelde een checklist ontwikkeld. Gedacht wordt aan inrichtingsmaatregelen als: grasdaken, regenwateropvang, zonnepanelen, etc..

WaalWeelde wil ook bijdragen aan duurzame energieopwekking. De waterkracht van de Waal kan benut worden voor energieopwekking (groene energie).

De dijkverleggingen in WaalWeelde West kunnen uitgevoerd worden als klimaatdijk. De klimaatdijk is een robuuste multifunctionele, 'niet doorbreekbare' dijk. Door zijn overdimensionering in hoogte en breedte is de dijk bestand tegen hogere toekomstige waterstanden. De klimaatdijk biedt ruimte aan andere functies. Zo wordt de nieuwe Wakkere Dijk in Munnikenland ingericht als hoogwatervluchtplaats voor vee en kunnen er bomen op het binnentalud gezet worden.

Ook kan worden gedacht aan wonen op de klimaatdijk. Wanneer dorpsuitbreidingen op de dijk plaatsvinden, zal de dijk meteen klimaatbestendig gemaakt moeten worden. Andersom kan er ook aan dijkbebouwing gedacht worden bij versterking van de dijk.

We dragen bij aan een klimaatbestendige inrichting van de Waal door:

- *met hoogwatergeulen de rivierveiligheid te vergroten;*
- *robuuste natuurgebieden te ontwikkelen;*
- *alle projecten op een klimaatbestendige manier in te richten;*
- *een bijdrage te leveren aan duurzame energieopwekking;*
- *door dijkverleggingen uit te voeren als klimaatdijk.*

FASERING

6.1 Inleiding

Het masterplan richt zich op de middellange termijn tot 2050. Het streven voor deze termijn is tweeledig:

1. Het behalen van de maximaal mogelijke waterstandsdeling door buitendijkse en beperkte binnendijkse maatregelen in het gebied WaalWeelde West, waarmee in lijn met het advies van de commissie Veerman de lange termijn wateropgave gelijk zoveel als mogelijk wordt bediend.
2. Het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied WaalWeelde West. De integrale herinrichting van uiterwaarden met hoogwatergeulen (ten behoeve van de wateropgave en de natuur) levert hieraan een bijdrage. Daarnaast worden een aantal hoogwatervrije bedrijfsterreinen ontwikkeld ten behoeve van (nieuwe) functies zoals wonen, natuur, recreatie en economie. Voor deze ontwikkelingen geldt, rekening houdend met de lange termijn wateropgave, dat geen negatieve hydraulische effecten toelaatbaar zijn en dat mogelijkheden tot verdere rivierverruiming in de toekomst niet in de weg staan dient te worden.

Grootschalige binnendijkse maatregelen zijn niet opgenomen in het masterplan. De lange termijn opgave en de uitvoering van maatregelen elders die doorwerken in het gebied WaalWeelde West (retentie, maatregelen benedenstrooms) zijn op dit moment nog omgeven door te veel onzekerheden om de noodzaak voor dergelijke ingrijpende maatregelen al met zekerheid vast te stellen. Deze afweging moet bovendien worden gemaakt op een hoger schaalniveau (de Waal / Nederlandse rivierengebied) dan van toepassing voor het Masterplan WaalWeelde West.

De tweeledige opgave wordt integraal ingevuld voor het hele traject WaalWeelde West. De ontwikkelingen in buitendijkse gebieden ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit worden verbonden aan ingrepen ten behoeve van de wateropgave in nabijgelegen of aansluitende uiterwaarden. Het maatregelenpakket heeft geen onevenredige impact op het potentiaal voor nadere rivierverruiming. Het streefbeeld zoals gepresenteerd is in dit masterplan biedt een zicht op de ruimtelijke inrichting van de Waal in 2050. Dit streefbeeld wordt in fases gerealiseerd. Een deel van het streefbeeld kan al voor 2015 gerealiseerd worden. Dit korte termijn pakket, bestaande uit een aantal hoogwatergeulen in uiterwaarden, kan daarom een alternatief vormen voor de kribverlaging die in het kader van de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier gepland is. Het voordeel hiervan is dat deze projecten tevens een grote bijdrage leveren aan de gewenste ruimtelijke kwaliteit van de Waal. Het landschap dat in het streefbeeld is geschetst, wordt in dat geval voor een groot deel al gerealiseerd in de eerste korte termijn fase voor 2015.

De kribverlaging zou in dat geval voor de korte termijn waar nodig als sluitpost op kleine schaal aanvullend ingezet kunnen worden, indien andere maatregelen tekort komen. De grootschalige kribverlaging van alle kribben schuift naar de lange termijn.

Fase 1; tot 2015

In fase 1 worden de volgende maatregelen uitgevoerd:

- o de maatregelen die vanuit veiligheid nodig zijn t.b.v. korte termijn PKB taakstelling 16.000 m³/s (Munnikenland + vervanging kribverlaging);
- o start uitvoering ontwikkeling hoogwatervrije terreinen, waar mogelijk in verband met stand van zaken planvorming;
- o start uitvoering NURG projecten, waar mogelijk in verband met stand van zaken planvorming.

De overige maatregelen worden na 2015 gerealiseerd en dragen bij aan de lange termijn PKB wateropgave (indicatie 18.000 m³/s in het jaar 2100). Hierbij worden nog twee fases onderscheiden, zoals hieronder beschreven.

Fase 2; 2015-2020

In fase 2 worden de projecten (verder) uitgevoerd waarvoor al wel een initiatief bestaat, maar die op de korte termijn niet direct noodzakelijk zijn om uit te voeren. Voor deze projecten zal in de eerste fase wel minimaal gestart moeten worden met de planstudie, om in fase twee al tot realisatie te komen.

In fase 2 worden de volgende maatregelen uitgevoerd:

- o de maatregelen die vanuit veiligheid voor de lange termijn afvoer 18.000 m³/s al zijn voorzien (PKB lange termijn visie), basispakket WaalWeelde West;
- o uitloop en vervolg uitvoering ontwikkeling van hoogwatervrije terreinen;
- o uitloop en vervolg uitvoering van NURG projecten.

Fase 3; 2020-2050

In fase 3 worden de maatregelen uitgevoerd, waar mogelijkheden worden gezien voor het behalen van additionele waterstandsverlaging en verbetering van ruimtelijke kwaliteit, maar waarvoor op dit moment nog geen concrete planvorming en/of initiatiefnemers aanwezig zijn.

In nevenstaande tabel zijn de projecten voorziene projecten op korte en middellange termijn (tot 2050) aangegeven met een indicatie van de voorziene fasering. Een aantal uiterwaarden binnen WaalWeelde West zijn in dit overzicht niet opgenomen omdat deze op dit moment om uiteenlopende redenen geen aanknopingspunt bieden voor (nadere) maatregelen. Dit betreft bijvoorbeeld de Gamerensche Waard (in verband met kaderstellend Natura2000 gebied), de Rossumse Waard en de Benedenwaard.

De toegepaste arcering in onderstaande tabel heeft de volgende betekenis:

- blauw gearceerd: projecten met hoofddoelstelling waterstandsverlaging;
- groen gearceerd: projecten met hoofddoelstelling natuurontwikkeling;
- oranje gearceerd: projecten voor rode ontwikkelingen.

Locatie/Uiterwaard <i>Status/ initiatief</i>	Fase 1: <2015	Fase 2: 2015-2020	Fase 3: 2020-2050
1. Munnikenland, dijkverlegging en uiterwaardinrichting <i>PKB korte termijn pakket</i>	Uitvoering (PKB KT)		Optimalisatie (verbinding uiterwaarden)
2. Ruyterwaard, hoogwatergeul <i>Initiatiefnemer Van Oord Nederland</i>	Uitvoering (PKB KT- i.p.v. kribben)		
3. Crobsche Waard, hoogwatergeul (Hellouw) <i>Initiatiefnemer Van Oord Nederland i.s.m. private partijen</i>	Uitvoering (PKB KT- i.p.v. kribben)		
4. Hurwenensche waard, hoogwatergeul <i>NURG project met natuur- en waterstandstaakstelling</i>	Uitvoering (PKB KT- i.p.v. kribben)		
5. Heesseltsche uiterwaarden, hoogwatergeul <i>NURG project met natuur- en waterstandstaakstelling, hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk</i>	Uitvoering (PKB KT- i.p.v. kribben)		Optimalisatie indien mogelijk
6. Stiftsche uiterwaarden, hoogwatergeul <i>NURG project, hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk</i>	Uitvoering	Uitvoering (uitloop)	Optimalisatie indien mogelijk
7. Bedrijfsterrein Zuilichem (van Oord) <i>Initiatiefnemer van Oord</i>	Uitvoering	Mogelijke uitloop	
8. Bedrijfsterrein Haaften (Van Uden Logistic Group) <i>Initiatiefnemer Van Uden Logistic Group</i>	Uitvoering	Mogelijke uitloop	
Locatie/Uiterwaard <i>Status/ initiatief</i>	Fase 1: <2015	Fase 2: 2015-2020	Fase 3: 2020-2050
9. Bedrijfsterrein Opijnen (Bitumarin) <i>Initiatiefnemer Heijmans</i>	Uitvoering	Mogelijke uitloop	
10. Kribverlaging w3 en w4	Studie	Uitvoering	

PKB korte termijn pakket

11. Brakel dijkverlegging <i>PKB lange termijn visie</i>	Studie	Uitvoering	Optimalisatie (verbinding a Munnikenlan
12. Heesselt dijkverlegging <i>PKB lange termijn visie</i>	Studie	Uitvoering	Uitvoering (uitloop)
13. Bedrijfsterrein Vuren (Heuff steenfabriek) <i>EMAB locatie, initiatiefnemer Klop</i>	Studie / uitvoering	Uitvoering	Mogelijke uitl
14. Ontwikkeling dijkwoningen Vuren-Oost		Studie	Uitvoering
15. Bedrijfsterrein Zaltbommel (Buko) <i>EMAB locatie, initiatiefnemer Volker Wessels/ Smits</i>	Studie / uitvoering	Uitvoering	Mogelijke uitl
16. Bedrijvenlocatie Zeiving, gemeente Lingewaal	Studie	Studie	Uitvoering
17. Heerewaarden,			Studie
Locatie/Uiterwaard <i>Status/ initiatief</i>	Fase 1: <2015	Fase 2: 2015-2020	Fase 3: 2020
18. Herwijnsche Bovenwaard hoogwatergeul <i>Geen initiatiefnemer ingrepen</i>		Studie	Uitvoering
19. Breemwaard <i>Initiatiefnemer: DLG. hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk</i>	Uitvoering		
20. Rijswaard/ Kerkwaard hoogwatergeul <i>Geen initiatiefnemer ingrepen</i>		Studie	Uitvoering

In het Ruimtelijk Investeringsprogramma WaalWeelde (RIW) wordt onderscheid gemaakt in lopende projecten, koploperprojecten (A-projecten), kandidaat-koplopers (B-projecten) en lange termijn projecten (C-projecten). Deze projecten kunnen zowel in het RIW als in dit masterplan (als wel onderling) in uitvoeringsvolgorde veranderen. Deze projecten zijn als volgt gerelateerd tot de hier gepresenteerde fasering:

fase 1 masterplan: lopende projecten en A-projecten RIW

fase 2 masterplan: B-projecten RIW

fase 3 masterplan: C-projecten RIW, voor zover dit buitendijkse en beperkte binnendijkse maatregelen betreft.

In de hierop volgende paragrafen worden de projecten zoals genoemd in bovenstaande tabel en de projectspecifieke doelstellingen nader beschreven.

6.2 Fase 1 projecten: realisatie voor 2015

Fase 1 bevat de rivierverruimende maatregelen die nodig zijn om de taakstelling van 16.000 m³/s te behalen. Daarnaast bevat het projecten die tot doel hebben de ruimtelijke kwaliteit van de Waal te verbeteren, bijvoorbeeld door het herontwikkelen van oude bedrijfslocaties.

1. Munnikenland

Ligging: Waarden bij Loevestein, Benedenwaarden, buitenpolder Munnikenland (rkm 948 - 952). Het Projectgebied Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en dijkverlegging Munnikenland is 700 hectare groot.

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Waterschap Rivierenland

Beschrijving: Dit project bestaat uit een dijkverlegging en herinrichting/ vergraving van de uiterwaard. Het project is onderdeel van het PKB KT pakket en er is al een MER voor opgesteld. In het masterplan is het streefbeeld van het 'verrijkt voorkeursalternatief' uit de MER overgenomen. De opgaven die bediend worden zijn rivierverruiming, natuurontwikkeling, versterking van historische waarden, recreatieve toegankelijkheid. Vanuit het Masterplan wordt een Waalpleisterplaats bij de veerstoep van Slot Loevestein en het Waalpad toegevoegd.

Het project Munnikenland sluit aan op de dijkverlegging Brakel die in de lange termijn visie PKB is opgenomen. Na realisatie van de dijkverlegging Brakel, dient de verbinding tussen de geulen in de Benedenwaarden gerealiseerd en geoptimaliseerd te worden voor optimale hydraulische werking van beide maatregelen.

Stand van zaken: In november 2008 heeft de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat haar instemming gegeven aan het voorkeursalternatief van de MER. Het plan is tot op SNIP 3 niveau uitgewerkt (oktober 2009).

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none">- Versterking van de beleving van cultuurhistorische waarden met Slot Loevestein en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.- Ontwikkeling van een natuurlijk rivier- en getijdensysteem door het leveren van een bijdrage aan de Natura 2000-doelstellingen en met zo veel mogelijk behoud van bestaande natuurwaarden.
Water	<ul style="list-style-type: none">- PKB KT maatregel: taakstelling minimaal 11 cm waterstandsaling.- Hydraulische samenhang met dijkverlegging Brakel, na realisatie beide projecten dient de aansluiting geoptimaliseerd te worden.
Natuur	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Economie	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Wonen	<ul style="list-style-type: none">- WaalWeelde West volgt het VKA (zie Ruimtelijke Kwaliteit).
Recreatie	<ul style="list-style-type: none">- WaalWeelde West volgt het VKA (zie Ruimtelijke Kwaliteit).
Cultuurhistorie	

2. Ruyterwaard

Ligging: Tussen Zuilichem en Brakel (rkm 942 – 946)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Van Oord Nederland

Beschrijving: De Ruyterwaard is een langgerekte uiterwaard op de linkeroever van de Waal tussen Zuilichem en Brakel. Het beeld van deze uiterwaard wordt op dit moment bepaald door een sterk agrarisch beheer met her en der boomgroepen. In dit gebied ligt ook een industrieel opslagterrein van Van Oord. In verband met een mogelijke verhuizing van Van Oord wordt onderzocht of dit industriële terrein een nieuwe functie zou kunnen krijgen.

De aanleg van een hoogwatergeul is voorzien. De hoogwatergeul zal vrijwel de gehele lengte van de uiterwaard beslaan. De kades en andere obstakels in de baan van de hoogwatergeul worden verwijderd. Gekoppeld aan de hoogwatergeul wordt natuur ontwikkeld in de vorm van slikkige oevers en dynamische stroomdalgraslanden. Het hooggelegen bedrijfsterrein kan geherstructureerd worden. Eventueel is ook de herontwikkeling en vestiging van andere functies op het terrein mogelijk.

Stand van zaken: Het college van B en W van de gemeente Zaltbommel heeft in november 2008 besloten om een voorverkenning voor een gebiedsontwikkeling uit te laten voeren voor de uiterwaard Brakel-Zuilichem, inclusief het gebied voor de reservering voor de dijkeruglegging in Brakel. Ook de uitplaatsing en hervestiging van het bedrijf HOWA maakt deel uit van deze voorverkenning. De voorverkenning heeft nog niet plaatsgevonden. De raad van Zaltbommel heeft inmiddels wel besloten geen ruimte te willen bieden aan woningbouw (alleen aan de dijk onder bepaalde randvoorwaarden) en wel ruimte te bieden aan lichte watergebonden lokale bedrijvigheid.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Het opslagterrein van Van Oord heeft een rommelige uitstraling. Hier kan een verbeteringsslag gemaakt worden op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit.
Water	- Maatregelpakket WaalWeelde West: waterstandsverlaging van 5,5 tot 8,2 cm (afhankelijk van het gekozen model).
Natuur	- Geen dwingende wettelijke randvoorwaarden. - Kansen inzetten op moeras, open water en slikoevers, mogelijk lokaal ooibos. - Plaatselijk potentie voor dynamische zandige oevers na verlaging.
Economie	- Relatie tot ontwikkeling bedrijfsterrein Zuilichem (zie project 7).
Wonen	- Relatie tot ontwikkeling bedrijfsterrein Zuilichem (zie project 7).
Recreatie	- Versterking van het Waalpad met Waalvertierplekken. - Verbetering van de recreatieve ontsluiting.
Cultuurhistorie	- Vindplaats Romeinse brug.

3. Crobsche Waard

Ligging: Haaften (rkm 937 – 940)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:

Van Oord Nederland i.s.m. private partijen.

Beschrijving: De Crobsche Waard is een natuurgebied op de rechteroever van de Waal ten westen van Haaften. De Crobsche Waard bestaat uit een afwisseling van plassen, moerasbossen en vochtige landbouwgronden. De plassen zijn ontstaan door zand- en kleiwinning in het verleden. In de Crobsche Waard vindt steenfabricage plaats. In het centrale deel van het gebied, vrijwel omsloten door de plassen, ligt de steenfabriek “Crob”. In het noorden van de uiterwaard zijn enkele percelen in agrarisch beheer. De Crobsche waard is grotendeels in natuurlijk beheer. Ooibos en natuurlijk grasland zijn de belangrijkste vegetatietypen. Vooral de ooibossen zijn waardevol, omdat zich er een aalscholver- en reigerkolonie bevinden. Daarnaast broeden er lepelaars in het gebied.

Rijkswaterstaat heeft het voornemen om in het kader van het project Stroomlijn een deel van de opgaande begroeiing te verwijderen omdat deze tot waterstandsverhoging leidt. Door aanleg van een éénzijdig aangetakte nevengeul in het zuidelijk deel van de uiterwaarden kan waterstandsverlaging bereikt worden. Door de bestaande zomerkade te verwijderen en te stroomlijnen kan de waterstroom ten zuiden van de steenfabriek langs worden gestuurd, hiermee wordt een hogere waterstandswinst geboekt (4 cm).

Aan de aanleg van een hoogwatergeul wordt natuurontwikkeling gekoppeld in de vorm van slikkige oevers en een moerasgebied. Vanuit het oogpunt natuur is het gewenst de geul tweezijdig aan te koppelen op de rivier, zodat daarmee gunstige omstandigheden ontstaan voor paaimogelijkheden voor riviervissen. Achter de zomerkade en het steenfabrieksterrein ligt een waardevol ooiboscomplex met lepelaarkolonie. Door aanleg van de geul in het zuidelijke deel van de uiterwaard, kan het broedgebied van de lepelaar in het noorden behouden blijven en foerageergebied voor de lepelaar en andere moerasvogels uitgebreid worden. Daarnaast zullen nieuwe recreatieve routes met bruggen over de geulen worden aangelegd. Vogelobservatiepunten waarden de recreatieve beleving verder op.

Stand van zaken: Planstudie afgerond

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- De huidige winplas is hoekig en ligt onafgewerkt in het landschap. Dit project draagt bij aan een betere inpassing van de oude winning.
Water	- Maatregelpakket WaalWeelde West: waterstandsverlaging ca. 4 cm.
Natuur	- De uiterwaard maakt deel uit van de EHS. - Blijf-af'-gebied: huidige natuurwaarden in acht nemen (lokaal). - Inzetten op dynamisch milieu met hoge hydrodynamiek (open water, moeras, ooibos). Inzetten in zuidelijk deel buiten zomerkade. Dus bij voorkeur tweezijdig aantakken. - Maaiveldverlaging voor creëren slikkige oevers.
Economie	- Handhaving bedrijfsterrein.
Wonen	- N.v.t.
Recreatie	- Wandelroutes en observatiepunten.
Cultuurhistorie	- De verwachting is dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn.

4. Hurwenensche Uiterwaarden (NURG):

Ligging: Hurwenen (rkm 928 – 932)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Dienst Landelijk Gebied (DLG)

Beschrijving: De Hurwenensche uiterwaarden ligt ten oosten van Zaltbommel aan de linkeroever van de Waal en heeft een grootte van 420 hectare. Het betreft een groot buitendijks natuurgebied, met gevarieerde landschapselementen (waterplas, geulen, moeras, zandrug en weiden) en drie gebruikswaarden: agrarisch, recreatief en natuur. Tussen de zomerkade en winterdijk ligt een landbouwgebied en een belangrijk natuurgebied, de Kil. Het landbouwgebied is deels vergraven en gecultiveerd, deels onvergraven. In de onvergraven delen zijn nog kronkelwaardachtige patronen herkenbaar. De Kil is een afgesneden oude rivierarm waarin zich een waardevol moerasgebied heeft ontwikkeld. De natuurwaarden staan echter onder druk door ongunstig peilregime en achterwege blijvend maaibeheer.

In het kader van NURG (Nadere Uitwerking Rivierengebied) wordt 235 hectare nieuwe natuur gerealiseerd. Daarvoor wordt op twee locaties ontgraven; voor een nevengeul (verlegging van de zomerkades) en voor uitbreiding van het bestaande laagdynamische natuurgebied De Kil. Op twee locaties wordt een hoogwatervluchtplaats ingericht. Agrarisch natuurbeheer is een optie voor een deel van de uiterwaard. Steenfabriek de Lage Waard is in 2002 afgebroken, het opgehoogde fabrieksterrein is nog aanwezig. Er zijn geen plannen voor woningbouw. Het plan voorziet in behoud en ontwikkeling van bestaande extensieve vormen van recreatie. Daaraan wordt de realisatie van het Waalpad toegevoegd. Voor het centrale landbouwgebied wordt het agrarische gebruik voortgezet, echter mede gericht op herstel van natuur- en landschapswaarden van dit gebied.

Stand van zaken: De MER is al doorlopen en het plan kan uitgevoerd worden. Het wachten is op de benodigde financiële middelen. Het gebied is grotendeels in handen van de Dienst Landelijk Gebied (DLG), die een inrichtingsplan heeft gemaakt. Staatsbosbeheer is eigenaar van het bestaande natuurreservaat, daarnaast heeft een groot aantal particulieren gronden in eigendom.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	<ul style="list-style-type: none">- Verbeteren ruimtelijke kwaliteit d.m.v. natuurontwikkeling.- te realiseren waterstandsverlaging: 5 cm..- Hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk in het kader van WaalWeelde.
Natuur	<ul style="list-style-type: none">- Realisatie van 235 hectare nieuwe natuur.- Ontgraving op twee locaties: voor nevengeul en vergroting laagdynamische natuurgebied De Kil.- 'blijf-af'- en 'let-op'-gebied.- Habitat- en vogelrichtlijngebied.- Slaapplaats ganzen.
Economie	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Wonen	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Recreatie	<ul style="list-style-type: none">- Behoud en ontwikkeling van bestaande extensieve vormen van recreatie (watervertierplek).
Cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none">- Realisatie van het Waalpad.- Behoud van cultuurhistorisch waardevol heggelandschap, achter een zomerkade.

5. Heesseltsche Uiterwaarden (NURG):

Ligging: Heesselt (rkm 924 – 928)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Rijkswaterstaat

Beschrijving: De Heesseltsche Uiterwaarden liggen aan de rechteroever van de Waal, nabij het dorp Heesselt. Het projectgebied is 386 hectare. In de Heesseltsche uiterwaarden wil het Rijk een deel van de uiterwaard onder grotere invloed van de rivier brengen door een hoogwatergeul aan te leggen. Er moet een planstudie worden afgerond daarvoor. Het landschap van het deel van de uiterwaard, dat tegen de dijk aan ligt is van cultuurhistorische waarde en kan beschermd blijven door een zomerkade. Het gebied is op dit moment overwegend agrarisch van karakter met natuurwaarden. De inrichting kan het foerageergebied van ganzen aantasten, op de plaats waar de eventuele geul en de moeraszones komen te liggen. Kansen voor nieuwe waardevolle, dynamische en semidynamische nieuwe riviernatuur zijn aanwezig. De kwaliteit van de natuur kan toenemen door meer variatie: stromend water in de geul, dynamische, flauwe natuuroevers met pioniersoorten en moerassen.

De cultuurhistorische waarden van het gebied worden conform het Compromisplan zoveel mogelijk behouden. Enkele cultuurhistorische elementen in het gebied zijn een steenfabrieksterrein, een oude spoorlijntje uit de tijd van de steenfabriek, en een zeventiende-eeuwse zomerkade (Zilvaardse dam) met een oud ontwateringsluisje. Ook voor dit plan is van belang dat de recreatieve ontsluiting aansluit bij de ambities van WaalWeelde. Dat betekent dat er aangesloten zou moeten worden op een doorlopend Waalpad en dat er Waalvertierplekken zijn waar de recreant kan uitrusten.

Stand van zaken: Het project loopt sinds 1998, heeft enkele jaren stilgelegen en is in 2008 doorgestart. De planstudie is begin 2011 gereed. Het masterplan sluit aan op het ontwerp dat wordt gemaakt in het kader van de lopende MER. Als besloten wordt tot uitvoering, zal naar verwachting vanaf 2012 een deel van de uiterwaard op de schop gaan. De herinrichting van het gebied is uiterlijk in 2015 klaar. De inrichting van het project wordt gebaseerd op het zogenaamde Compromisplan dat in 2004 is opgesteld in overleg met de omgeving. Belangrijke onderdelen uit het Compromisplan zijn het beheer en de bereikbaarheid.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	<ul style="list-style-type: none">- Verbeteren ruimtelijke kwaliteit d.m.v. natuurontwikkeling.- Te realiseren waterstandsverlaging 5,5 cm.- Hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk in het kader van WaalWeelde.
Natuur	<ul style="list-style-type: none">- N2000-gebied (VR) en 'let-op'-gebied voor ganzen.- Bij inrichting geul kansen voor slikkige oevers, broedgebied kwartelkoning en parelhoen, paaiplaats vissen.- Gevolgen afname foerageergebied ganzen beschouwen.- Oeververlaging langs de Waal ten behoeve van toename morfodynamiek.- Verondiepen zandwinplaatsen.- Sterkere Ecologische Hoofdstructuur.
Economie	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Wonen	<ul style="list-style-type: none">- N.v.t.
Recreatie	<ul style="list-style-type: none">- Aansluiting op Waalpad met daarbij Waalvertierplekken.
Cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none">- Zoveel mogelijk behouden aanwezige cultuurhistorische waarden.

6. Stiftsche uiterwaarden

Ligging: Ophemert (rkm 919 – 923)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Particulier initiatief

Beschrijving: Particulier initiatief waarbij een grote geul wordt gegraven door middel van kleiwinning. De hele uiterwaard wordt ingericht als natuurterrein. Het tempo waarin de ontcleiing wordt uitgevoerd gaat op basis van de vraag naar klei. Huidige verwachting is dat nog zeker 8 tot 15 jaar kleiwinning zal plaatsvinden.

Stand van zaken: Rijkswaterstaat is in gesprek met de initiatiefnemers om te verkennen of en wanneer de geul aangetakt kan worden aan de rivier om zo ook een bijdrage te leveren aan de KRW doelstellingen. De verwachting is dat het project deel zal blijven uitmaken van het KRW maatregelenpakket, maar mogelijk doorgeschoven zal worden naar de toekomst (2021-2027).

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Verbeteren ruimtelijke kwaliteit d.m.v. natuurontwikkeling.
Water	- Geen doelstelling waterstandsverlaging. - Hydraulische optimalisatie wellicht mogelijk in het kader van WaalWeelde.
Natuur	- 'Blijf-af'-gebied. - Deels weidevogelgebied. - Geen aanvullende inrichting natuur, tenzij hydraulisch ingrijpen noodzakelijk is. In dat geval mogelijk grotere dynamiek dwarskade verlagen, zomerkade doorsteken.
Economie	- Kleiwinning (zeker 8 tot 15 jaar).
Wonen	- N.v.t.
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- N.v.t.

7. Bedrijfsterrein Zuilichem

Ligging: Zuilichem (rkm 943)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:

Van Oord Nederland

Beschrijving: Op de plek van een voormalige steenfabriek in de uiterwaard tussen Zuilichem en Brakel heeft Van Oord Nederland BV een bedrijventerrein van ca. 5 ha (werf magazijn, opslag, haven).

Van Oord heeft het initiatief genomen voor een mogelijke herontwikkeling van het terrein in combinatie met de herontwikkeling van de Ruyterwaard (project 2). Daarbij is voorgesteld de ruimtelijke kwaliteit van de gehele uiterwaard te verbeteren door een combinatie van wonen, natuur en water te ontwikkelen. **In het kader van de Beleidslijn Grote Rivieren geldt het nee, tenzij-principe.**

Het terrein is bij de gemeente Zaltbommel primair in beeld als te herontwikkelen watergebonden bedrijventerrein (= huidige bestemming). Een eventuele combinatie van watergebonden bedrijventerrein met woningen op de dijk is denkbaar maar kan alleen als woningen onderdeel uitmaken van de dijkbebouwing, als de woningen van toegevoegde waarde zijn voor het dorp Zuilichem, niet strijdig zijn met de rivieropgave en het noodzakelijk is om een voldoende ruimtelijke kwaliteit te realiseren.

Indien herontwikkeling tot de mogelijkheden behoort, is Van Oord bereid te zoeken naar een nieuwe locatie voor haar eigen activiteiten. Uitgangspunt is het gebied een kwaliteitsimpuls te geven. De herontwikkeling van het hoogwatervrije terrein zal onderdeel zijn van een integraal plan voor de gehele uiterwaard (zie project 2). Als een deel van het terrein wordt ingericht als natuur levert het ook een kleine bijdrage aan het continue natuurlint.

Stand van zaken: Zie project 2.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Het hoogwatervrije terrein is één van de plekken langs de Waal met een verrommelde uitstraling. Hier kan een verbeteringsslag gemaakt worden op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit.
Water	- Bijdrage aan het concreet maken van de identiteit van de Waal. - Het project mag niet leiden tot opstuwing van de waterstand ten opzichte van de huidige situatie.
Natuur	- De ontnomen ruimte voor nadere rivierverruiming is minimaal, ontwikkeling vindt plaats in stroomluwe delen van de uiterwaard. - Geen dwingende wettelijke randvoorwaarden. - Kansen inzetten op moeras, open water en slikoevers, mogelijk lokaal oobos. - Plaatselijk potentie voor dynamische zandige oevers na verlaging.
Economie	- Mogelijke herstructurering bedrijventerrein.
Wonen	- Eventueel op de dijk mits van toegevoegde waarde voor Zuilichem en niet strijdig met de rivieropgave.
Recreatie Cultuurhistorie	- N.v.t. - De verwachting is dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn.

8. Bedrijfsterrein Haaften (van Uden Group)

Ligging: Haaften (rkm 937)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Van Uden Logistic Site Investments BV

Beschrijving: Het bedrijventerrein Haaften ligt op een terp tegen de kern Haaften. Het terrein is tussen 1966 en 1969 opgespoten met zand dat vrijkwam bij de aanleg van de vluchthaven. In 1983 is een deel (de Kuil) van het opgespoten terrein weer afgegraven tot polderniveau. Pas vanaf de jaren '90 hebben bedrijven zich gevestigd op het terrein.

Het bedrijventerrein van de Van Uden Group krijgt waarschijnlijk toestemming voor uitbreiding voor de korte en middellange termijn. Hierbij is het plan om 19,5 ha bedrijventerrein in de Kerkenwaard te ontwikkelen. Hiervan bevindt zich 13,5ha in de 'kuil' waar de Van Uden Group zijn logistieke activiteiten (combinatie containeroverslag en uitbreiding van het warehouse) wil uitbreiden en vestiging van watergebonden activiteiten van derden mogelijk is. In de overige 6 ha in de 'zuidwestelijke punt' is bedrijvigheid met groothandelsdoeleinden en in beperkte schaal (bedrijfs)woningen voorzien.

Bij uitbreiding van het bedrijventerrein dient rekening te worden gehouden met milieucontouren rond de kern Haaften. WaalWeelde wenst een ruimtelijk kwalitatieve oplossing. Op de lange termijn wordt mogelijk een bypass aangelegd.

Het zicht op het bedrijventerrein Kerkenwaard wordt thans gedomineerd door een grote loods van de Van Uden Group. Elke ontwikkeling heeft effect op de ruimtelijke kwaliteit aan weerszijden van de rivier, en dient zorgvuldig te worden ingepast in het rivierenlandschap.

Volgens het convenant bedrijventerreinen van de regio heeft het bedrijventerrein Medel in Tiel een regionale opvangtaak en dient daar dus primair de behoefte aan containeroverslag geconcentreerd te worden. Er is ruimte voor containeroverslag voor de lokale behoefte op het terrein van Van Uden Logistic Group.

Wanneer verbetering van de wegontsluiting nodig is, draagt de initiatiefnemer in principe de kosten.

Deze ontwikkeling past bij het beeld van de Waal als werkrivier. De opgave is gelegen in de herstructurering en uitbreiding van de Van Uden Logistic Group.

Stand van zaken: Planstudie

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none">- Het zicht op het bedrijventerrein Kerkenwaard wordt thans gedomineerd door een grote loods van de Van Uden Logistic Group. Omwonenden klagen over geluidsoverlast i.v.m. toenemende vrachtbewegingen. Elke ontwikkeling heeft effect op de ruimtelijke kwaliteit aan weerszijden van de rivier, en dient zorgvuldig te worden ingepast in het rivierenlandschap.- Aandachtspunten bij de inpassing zijn de relatie tot de dijken en de kern Haaften en de relatie met de overzijde van de rivier (woonontwikkeling bij Zaltbommel, zie project 15).
Water	<ul style="list-style-type: none">- De lange termijnontwikkeling van het bedrijventerrein is onzeker vanwege de mogelijk aanleg van een bypass.- Het project mag niet leiden tot opstuwung van de waterstand

<p>Natuur</p> <p>Economie</p> <p>Wonen</p> <p>Recreatie</p> <p>Cultuurhistorie</p>	<p>ten opzichte van de huidige situatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - De ontnomen ruimte voor nadere rivierverruiming is naar verwachting minimaal, het te ontwikkelen gebied bevindt zich in stroomluwe delen van de uiterwaard. - Geen dwingende wettelijke randvoorwaarden. - Ontwikkelen van 19,5 ha bedrijventerrein, waarvan 13,5ha containeroverslag, warehouse en watergebonden activiteiten. 6ha bedrijvigheid met groothandelsdoeleinden en in beperkte schaal (bedrijfs)woningen (programma volgens eigenaar). - Mogelijke woon/werk locatie. - N.v.t. - N.v.t.
---	---

9. Bedrijfsterrein Opijnen (Bitumarin)

Ligging: Opijnen (rkm 931)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Heijmans/ Maapron

Beschrijving: Dit voormalige bitumenmatten-productie- en opslagterrein ligt aan de noordoever van de Waal tegen het dorp Opijnen aan. Het Bitumarin-terrein ligt op een terp tussen natuurgebied de Rijswaard en de kern Opijnen. Aan de noordwestzijde sluit het aan op een uitgestrekt natuurgebied de Rijswaard. Het is een buitendijks terrein, waarvan een gedeelte hooggelegen is, met nog voormalige fabrieksgebouwen. De ligging dicht bij de bebouwde kom van Opijnen, maakt de mogelijkheden voor de vestiging van een ander bedrijf beperkt, vanwege milieuzonering.

Het terrein is op dit moment verpauperd en onaantrekkelijk. Het terrein bevat braakliggende fabrieksgebouwen en wordt gedomineerd door wildgroei van bomen. Het terrein is ruim 200 jaar in gebruik geweest als bedrijfsterrein. Nu het terrein niet meer nodig is voor activiteiten van Bitumarin wordt gezocht naar mogelijkheden voor ontwikkeling van hoogwaardige woningbouw in combinatie met natuur en water.

Het terrein is in eigendom van 2 partijen (Heijmans en Maapron) die het gebied willen herontwikkelen. In overleg met de Gemeente Neerijnen is dat gericht op unieke luxe woningbouw. Wonen aan de rivier met directe bereikbaarheid op diezelfde rivier.

Het gaat hierbij om ca. 50-70 woningen (indicatief). Door de herinrichting van het terrein kan de ruimtelijke kwaliteit aanzienlijk verbeterd worden. Als een deel van het terrein wordt ingericht als natuur levert het ook een kleine bijdrage aan het continue natuurlint.

Stand van zaken: Op dit moment wordt er gewerkt aan stedenbouwkundig / landschapsplan. De ontwikkelende partij is met architecten aan het ontwerpen, hierin begeleid door de gemeente.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Het hoogwatervrije terrein is één van de plekken langs de Waal met een verrommelde uitstraling. Hier kan een verbeteringsslag gemaakt worden op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit.
Water	- Bijdrage aan het concreet maken van de identiteit van de Waal, als recreatief gebruik mogelijk wordt gemaakt en er aandacht is voor cultuurhistorie, bijvoorbeeld door de aanleg van een landgoed.
Natuur	- Het project mag niet leiden tot significante opstuwung van de waterstand ten opzichte van de huidige situatie. - De ontnomen ruimte voor nadere rivierversuiming is naar verwachting minimaal, dit komt door de ligging van de terp in een stroomluw deel van de uiterwaarden. - Grenst westelijke zijde aan N2000-gebied (Rijswaard) dat een 'blijf-af'-gebied is. - Aandacht voor eventuele bestaande laagdynamische natuurwaarden. - Integratie van het gebied met het natuurgebied de Rijswaard dat tegen het gebied aanligt.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- Ca. 50-70 woningen (indicatief).
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- Nog niet onderzocht.

11. Zaltbommel (EMAB):

Ligging:
Zaltbommel, rkm 935

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Gemeente Zaltbommel, samen met de eigenaren Volker Wessels Vastgoed, Smits Bouwbedrijf.

Beschrijving:
Buiten de historische binnenstad van Zaltbommel en in de nabijheid van de haven ligt een voormalig industrieterrein dat herontwikkeld wordt als een tweede aan het water gerelateerd centrum met woningen, retail en voorzieningen. De locatie is aangewezen als EMAB-locatie en is aangekocht door twee projectontwikkelaars (Volker Wessels Vastgoed en Smits Bouwbedrijf). De opgave is een kwaliteitssprong voor Zaltbommel, waarbij 'binnenstad' en 'buitenstad' elkaar versterken. In de planontwikkeling dient het gehele huidige bedrijventerrein, het historische Waalfront van Zaltbommel en de oevers van de Waal meegenomen te worden.
In de huidige situatie ligt het industrieterrein tegen de historische binnenstad aan. De Nieuwe Buitenstad brengt met een nieuwe centrum ruimtelijke kwaliteit terug. In de visie van Buitenstad kan wonen als versterkend element worden gebruikt. Een urgent vraagstuk is de relatie van de Nieuwe Buitenstad met de andere kant van de rivier, waar de Van Uden Group toekomstplannen maakt. Ontwikkelingen daar kunnen een grote invloed hebben op behoud van kwaliteit in Zaltbommel.

Stand van zaken: In de Structuurvisie Centrum Zaltbommel ('Visie Binnenstad') zijn kaders gegeven voor het industrie- en havengebied. In november 2008 heeft de gemeenteraad de structuurvisie vastgesteld en is het groene licht gegeven voor de ontwikkeling van de 'Nieuwe Buitenstad'.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Versterken van de historische binnenstad Zaltbommel (verbinding binnenstad en buitenstad).
Water	- Het project mag niet leiden tot opstuwing van de waterstand ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij moet wel rivierkundige winst behaald worden, los van eventuele compensatie. - De ontnomen ruimte voor nadere rivierversuiming is naar verwachting minimaal, omdat de uiterwaard zich bevindt tussen twee hydraulische knelpunten in die aan deze zijde van de rivier niet zullen worden opgelost (i.v.m. aanwezige bebouwing/ kern Zaltbommel). Zolang deze knelpunten bestaan heeft versuiming in deze uiterwaard zeer weinig hydraulisch effect.
Natuur	- Geen dwingende wettelijke randvoorwaarden of specifieke ecologische eisen. - Aandacht voor natuur in de stad.
Economie	- 2000 m2 aan commerciële en 1000 m2 havengerelateerde voorzieningen (volgens eigenaar).
Wonen	- 300 woningen (waterwonen, appartementen en grondgebonden woningen). Op het terrein van Busker kunnen 110 woningen worden gerealiseerd (volgens de eigenaar).
Recreatie Cultuurhistorie	- Ontwikkelen van retail en havengerelateerde voorzieningen. - Geen informatie.

19. Breemwaard.

Ligging: Zuilichem (rkm 939 – 943)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
DLG

Beschrijving: De Breemwaard is nu ingericht als natuurgebied. Deze inrichting kan hydraulisch geoptimaliseerd worden.

Stand van zaken: nog geen ontwikkelingen.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Nog niet specifiek geformuleerd.
Water	- Optimalisatie hydraulisch effect mogelijk maar wellicht in conflict met 'blijf af' gebied natuur (zie hieronder).
Natuur	- Streven naar jonge rivierduinen direct langs Waal (zit veel zand in ondergrond). - 'Blijf-af'-gebied: huidige natuurwaarden in acht nemen. - Weidevogelgebied. - Mogelijkheid verkennen aantakken nevengeul.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- N.v.t.
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- Geen informatie.

6.3 Fase 2: uitloop fase 1, realisatie na 2015

In fase 2 worden de projecten (verder) uitgevoerd waarvoor al wel een initiatief bestaat, maar die op de korte termijn niet direct noodzakelijk zijn om uit te voeren. Voor deze projecten zal in de eerste fase wel minimaal gestart moeten worden met planstudie, om in fase twee al tot realisatie te komen.

10. Kribverlaging w3 en w4

Ligging: tussen Pannerdensch Kanaal en Gorinchem- w3: rkm 914.7 (Tiel) – 934.2 (Zaltbommel) en w4: rkm 934.2 (Zaltbommel) – rkm 953.0 (Vuren)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Rijkswaterstaat

Beschrijving: Op het traject tussen het Pannerdensch Kanaal en Gorinchem worden de kribben aan beide zijden van de rivier met gemiddeld een meter verlaagd. Dit betekent dat de kribben bij laagwater zichtbaar zijn en bij een hogere waterstand onder water komen te staan. De bakens blijven bij elke waterstand zichtbaar. In principe worden alle 750 kribben verlaagd; de bijzondere kribben, die andere functies vervullen dan uitsluitend het op zijn plaats houden van de vaargeul, zoals een parkeerplaats of visstek, worden waarschijnlijk niet verlaagd; dit betreft ongeveer 10% van alle kribben.

De planning is om medio 2009 te starten met verlaging van de eerste honderd kribben met het doel om kennis en ervaring op te doen met grootschalige kribverlaging. De effecten worden daartoe gemonitord. De eerste honderd kribben liggen tussen Beuningen en Druten en worden uiterlijk eind 2010 opgeleverd. Uit vooroverleg met bevoegd gezag blijkt dat een passende beoordeling niet nodig is.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	
Natuur	
Economie	
Wonen	
Recreatie	
Cultuurhistorie	
	<ul style="list-style-type: none">- Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit, conform de richtlijnen van de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Waal. De studie daarnaar wordt in 2009 afgerond.- PKB KT maatregel: waterstandsverlaging ca. 10 cm..- WaalWeelde volgt het lopende plantraject PKB.- N.v.t.- N.v.t.- Behoud van visstekken waar mogelijk.- Geen informatie.

11. Brakel dijkverlegging

Ligging: Brakel (rkm 946 – 947)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Rijkswaterstaat

Beschrijving: Deze maatregel lost een hydraulisch knelpunt bij Brakel op d.m.v. een dijkverlegging. Vanuit ruimtelijke kwaliteitsoverwegingen en een optimaal effect op de waterstandsverlaging is het raadzaam dit project in samenhang met het project in de Ruyterwaard te ontwerpen. Ook vergt het een optimalisatie van de geulen die in Munnikenland aangelegd worden. Bij deze dijkverlegging ontstaat de kans een nieuw waalfront voor Brakel te maken, door bebouwing op de dijk mogelijk te maken. Het terugbouwen van dijkwoningen, aansluitend op de historische lintbebouwing van Brakel, die bij de dijkverzwaring zijn verdwenen, is ook mogelijk.

Stand van zaken: Het betreft een ruimtelijke reservering voor de lange termijn in de PKB Ruimte voor de Rivier. Dit betekent dat hier geen grootschalige en kapitaalsintensieve nieuwe ontwikkelingen mogen plaatsvinden, die een belemmering vormen voor de toekomstige inzet van het gebied. De dijkverlegging Brakel maakt geen onderdeel uit van het basispakket van de PKB, daarom is er nog geen sprake van een uitgewerkt projectplan. Na overleg tussen Verkeer en Waterstaat (V&W), gemeente Zaltbommel en een ondernemer is een gebied van 2,5 ha aangekocht door V&W. Dit PKB project kost volgens het Maatregelenboek Waal 40,9 miljoen euro.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- De dijkverlegging zal de verrommeling van het gebied kunnen tegengaan, het biedt de mogelijkheid om verdwenen dijkwoningen terug te bouwen om de historische lintbebouwing van Brakel te versterken.
Water	- Maatregel pakket WaalWeelde West + PKB lange termijn visie: waterstandsverlaging 1 tot 9 cm.. - Samenhang met hoogwatergeul Munnikenland + hoogwatergeul Ruyterwaard: maatregelen versterken elkaar.
Natuur	- Dijkverlegging deels in N2000-gebied (HR), dus aandacht voor verstoringseffecten bij uitvoering. - Door dijkverlegging creëren buitendijks ganzenfoeragegebied. - Aansluiten bij beheer huidig buitendijks gebied via inrichting Munnikenland.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- Geen informatie.
Recreatie	- Versterking van Waalpad met Waalvertierplekken.
Cultuurhistorie	- Versterking van de recreatieve ontsluiting.
	- Geen informatie

12. Heesselt dijkverlegging

Ligging: Heesselt (rkm 924 – 928)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Rijkswaterstaat

Beschrijving: Dit project behelst een kleine dijkverlegging met een lengte van 1 km. Hierbij dient er worden afgestemd met project Heesseltsche uiterwaarden (zie project 5) in verband met de rivierkundige afhankelijkheid. Deze maatregel verbetert de doorstroming in dit deel van het winterbed. Er is ook samenhang met een eventuele bypass. Met de dijkverlegging komt een bos buitendijks te liggen. Vanuit ecologie is het wenselijk als een deel van het bos gehandhaafd kan blijven als stapsteen voor de verbinding voor de bever.

Stand van zaken: Het betreft een ruimtelijke reservering voor de lange termijn in de PKB Ruimte voor de Rivier.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	- Behoud van het gebied (afstemming op project Heesseltsche uiterwaarden).
Water	- Maatregel pakket WaalWeelde West + PKB lange termijn visie: waterstandsverlaging ca. 6 cm..
Natuur	- Ingreep buiten N2000-gebied. - Nog geen beeld van de ecologische potentie van het buiten te bedijken stuk. - Handhaving huidige landbouwfunctie blijft optie. - Door dijkverlegging potentie creëren buitendijks ganzenfoerageergebied. - Een boskern handhaven, stroomlijnen tegen oude dijk aan.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- Mogelijk moeten er woningen geamoveerd worden.
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- Geen informatie.

13. Vuren, Heuffterrein (EMAB)

Ligging: Vuren (rkm 950)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:

Gemeente Lingewaal in samenwerking met Klop Beheer BV (eigenaar) en adviseurs.

Beschrijving: Bij Vuren ligt buitendijks aan de noordoever van de Waal het hooggelegen Heuff-terrein, een voormalig steenfabrieksterrein. De fabricage is in 1992 na drie eeuwen activiteiten gestopt. In 2005 heeft het Rijk het terrein aangewezen als EMAB-locatie ("experiment met aangepast bouwen"). De plas is deze zomer al aangetakt aan de rivier (ten westen van de EMAB-locatie). De plannen richten zich op herinrichting waarbij woningbouw (mede) de financiële drager zou kunnen zijn voor de herinrichting van het gebied. Herinrichting betekent ook het leveren van een bijdrage aan de verlaging van de rivierwaterstanden.

In de loop van een groot aantal jaren heeft op het braakliggende terrein spontane natuurontwikkeling plaatsgevonden met vele soorten flora en fauna. Het gebied grenst aan de Hondswaard dat wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Van de 16 hectare die het terrein groot is kan een deel worden ingezet voor behoud en versterking van natuur. Door de ligging in de luwte van de Waal zou het zich bijvoorbeeld kunnen lenen voor de ontwikkeling van een hardhoutoobos. Het terrein kan deels ook worden ingezet voor de wateropgave, cultuurhistorie en recreatie. Een aanzienlijk deel van het terrein kan bestemd worden als woningbouwlocatie ter bekostiging van de herinrichting. De ontwikkeling van het terrein dient bij te dragen aan de leefbaarheid van de kern Vuren. Het volledige terrein is in eigendom van twee private partijen (Klop Beheer en Buko)

Op deze EMAB-locatie kan een tweetal woonterpen ontwikkeld worden. Deze ontwikkeling vindt plaats op de 14 ha eigendom van Klop. In tweede instantie kan het terrein van Buko worden heringericht. Op deze manier kunnen op twee terpen maximaal 60-140 woningen ontwikkeld worden. Dit is een aantal dat past bij de omvang van Vuren en de wenselijke landschappelijke uitstraling van het terrein. Deze planontwikkeling kan gerelateerd worden aan herinrichting van de naastliggende plas. Deze plas kan door middel van geulen verbonden worden met de Waal. Hierdoor ontstaan gunstige omstandigheden voor paaimogelijkheden voor riviervissen.

Stand van zaken: De EMAB-status bood de mogelijkheid om de discussie over de herinrichting van het gebied te starten. Op 16 nov. 2006 is door de grondeigenaar aan de bevolking een presentatie gegeven met perspectieven voor gebiedsontwikkeling ('Water in Vuren'). Het voorstel met de bouw van grote aantallen woningen heeft geleid tot de oprichting van de actiegroep St. Vurense Uiterwaard en Natuur (SVU). De gemeenteraad van Lingewaal heeft in 2007 besloten om voor diverse ontwikkelingsrichtingen het draagvlak en haalbaarheid te onderzoeken. In oktober 2008 heeft de gemeenteraad unaniem besloten een verkenning te starten naar de herinrichting van het Heuff-terrein met waterberging, recreatie, natuurontwikkeling en woningbouw. De variant zonder woningbouw –dus alleen natuurontwikkeling- wordt voorlopig buiten beschouwing gelaten, omdat uit onderzoek is gebleken dat er geen publieke kopers zijn voor de aankoop van de gronden.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none">- Het huidige Heuff-terrein is een 'niemandsland' met verwilderde natuur, een vervallen steenfabriek met een karakteristieke schoorsteen ('landmark') en strandjes. Er ligt een kans om kwaliteit aan het gebied toe te voegen, mits de waarden van het gebied als uitgangspunt wordt genomen.- Het bijzondere landschap, cultuurhistorie en het recreatienetwerk rond Vuren worden versterkt als een betere beleving mogelijk is. Daarvoor moeten relaties gelegd worden

Water	<p>met plannen voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, natuurontwikkeling bij Slot Loevestein en ruimte voor de rivier in Munnikenland.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het project mag niet leiden tot opstuwing van de waterstand ten opzichte van de huidige situatie. Deze EMAB-locatie moet netto ruimte voor de rivier opleveren, los van eventuele compensatie. Mogelijk kunnen ingrepen in de uiterwaard zodanig worden geoptimaliseerd dat enige waterstandsverlaging behaald kan worden. Hiervoor zijn nog geen duidelijke doelstellingen geformuleerd.
Natuur	<ul style="list-style-type: none"> - De ontnomen ruimte voor nadere rivierverruiming dient minimaal te zijn, de inrichting dient hierop te worden afgestemd door ontwikkeling plaats te laten vinden in stroomluwe delen van de uiterwaard en parallel aan de dijk. - Indien herinrichting terrein met nieuwe geulen dan kansen voor dynamische natuur (verondieping slikoevers). - Aansluiting zoeken bij plan Staatsbosbeheer. - Vrijkomende grond van geulen inzetten voor het verondiepen van oevers (huidige en potentiële). - Aandacht natuurwaarden hoogwatervrij terrein. - Paaimogelijkheid voor riviervissen.
Economie	<ul style="list-style-type: none"> - Nog niet bekend.
Wonen	<ul style="list-style-type: none"> - Gedifferentieerd woonprogramma (ca. 60-140 woningen (indicatief)).
Recreatie	<ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheden afhankelijk van de ontwikkelingen en te maken plannen. Er wordt gedacht aan een strand en wandelroutes. Kunst en horeca kunnen in de voormalige steenfabriek gevestigd worden. Er is ook een relatie met Fort Vuren (1 km schootsveld).
Cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none"> - Op het Heuff-terrein staan nog onderdelen van een voormalige steenfabriek. De schoorsteen is een historische landmark.

16. Zeiving, ontwikkeling bedrijventerrein:

Ligging: (rkm 935)

Initiatiefnemer/ trekker van het project::

nog niet bepaald: een samenwerking van de gemeenten Lingewaal, Neerijnen, Zaltbommel en Maasdriel, met ondersteuning van de provincie Gelderland is gezien de benodigde regionale afstemming wenselijk.

Beschrijving: De herontwikkeling en uitbreiding van het bestaande terrein tot watergebonden bedrijventerrein door aanleg van een insteekhaven, dit is nodig om in de groeiende vraag naar watergebonden bedrijventerreinen te voorzien. Doordat dit terrein nu binnendijs gelegen is, wordt er geen ruimte aan het rivierbed ontnomen. Het gebied ligt buiten de door de provincie binnendijs aangewezen ganzenfoeragegebieden.

Het terrein ligt ook gunstig t.a.v. het wegverkeer door de nabijheid van de A15. In de planontwikkeling dient rekening gehouden te worden met de visuele relatie tot de overkant van de rivier, waar Brakel ligt. Een deel van het bedrijventerrein kan in fase 1 ontwikkeld worden. Een mogelijke uitbreiding van het terrein kan plaatsvinden in fase 2. Bij de planontwikkeling moet rekening gehouden worden met het behoud van het open terrein als kernwaarde van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In het streekplan en een concept Verordening van de provincie staat dit gebied als te beschermen gebied opgenomen. Ook moet rekening gehouden worden met de inundatievelden van de NHW.

Stand van zaken: Planstudie moet nog worden opgestart.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	- Rekening houden met de visuele relatie tot de overkant van de rivier, waar Brakel ligt.
Natuur	- Het project mag niet leiden tot opstuwing van de waterstand ten opzichte van de huidige situatie.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- fase 1 ca. 20 ha., fase 2 ca. 30 ha..
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- Door aanwezigheid pontje: mogelijkheden voor vertierplek.
	- De ontwikkeling van Zeiving staat op spanning met de kernwaarde 'openheid' van de NHW.

6.4 Fase 3: studie en realisatie op middellange termijn, 2020-2050

In fase 3 worden de maatregelen uitgevoerd, waar mogelijkheden worden gezien voor het behalen van additionele waterstandsverlaging en verbetering van ruimtelijke kwaliteit, maar waarvoor op dit moment nog geen concrete planvorming en/of initiatiefnemers aanwezig zijn.

14. Ontwikkeling dijkwoningen Vuren-Oost

Ligging: Vuren (rkm 949)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:

-

Beschrijving: Ontwikkeling van woningen op het dijktraject tussen bedrijfsterrein Ytong en Zeiving of op het bedrijfsterrein Ytong op de lange termijn.

Stand van zaken: Planstudie moet nog worden opgestart.

17. Heerewaarden(NURG),
Ligging: Heerewaarden (rkm 921 – 926)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
Stichting Symbiose tussen Veiligheid en Natuur

Beschrijving: De Heerewaarden is een smalle uiterwaard tussen het Kanaal van St. Andries en Bato's Erf op de linkeroever van de Waal. Het is een bijzondere plek omdat hier vroeger de Waal en Maas samenstroonden. Buitendijks liggen nog oude dijken van voor 1500 die het waard zijn om te behouden en meer herkenbaar te maken in het landschap. De rivieroever is potentieel kansrijk voor rivierduinvorming.

Bato's Erf heeft een harde toplaag van beton en asfalt. Er is een natuurlijke zandige oeverwal. Het fundament van de steenfabriek, de schoorsteen en andere historische bebouwing is deels zichtbaar.

Stand van zaken: Studiegebied voor de 3^e fase.

18. Herwijnsche Bovenwaard:

Ligging: Herwijnen (rkm 942 – 944)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
geen

Beschrijving: De Bovenwaard is een relatief smalle uiterwaard aan de noordoever van de Waal, ten zuiden van Herwijnen. Het project is een idee van het Consortium West om een oeversgeul (een nevensgeul die dicht bij het zomerbed van de rivier ligt) te graven met het oog op een veilige waterafvoer. De oeversgeul kan daarnaast bijdragen aan natuurontwikkeling.

Stand van zaken: Projectidee van het Consortium West.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	- Versterken zichtbaarheid rivierdynamiek, bijdrage aan ontwikkeling dynamische natuur.
Natuur	- Maatregel pakket WaalWeelde West: ca. 3 cm.. - Geen dwingende wettelijke randvoorwaarden. - Geen aanleiding voor natuurmaatregel. - Indien maatregel vanuit veiligheid gewenst: <ul style="list-style-type: none">• Geul in ondergrond aanwezig uitgraven.• Zandige kop blootleggen ten behoeve van meer morfodynamiek.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- N.v.t.
Recreatie	- Optie voor watervertierplek.
Cultuurhistorie	- Behoud archeologisch monument.

20. Rijswaard/ Kerkewaard hoogwatergeul

Ligging: Tussen Opijnen en Haaften (rkm 931 – 937)

Initiatiefnemer/ trekker van het project:
geen

Beschrijving: De Rijswaard en de Kerkenwaard zijn gelegen ten zuiden van Waardenburg op de rechteroever van de Waal. De uiterwaarden zijn geschied door het bruggenhoofd van de A2 naar Zaltbommel. Deze brug vormt een rivierkundig knelpunt. Beide uiterwaarden worden gekenmerkt door strangen en oude patronen/relief met waardevol bos, moeras en stroomdalgrasland en zijn landschappelijk van zeer goede kwaliteit. Het westelijk deel van de Kerkenwaard wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van het bedrijventerrein Haaften en een vluchthaven.

Een hoogwatergeul zal de Kerkenwaard en de Rijswaard kunnen koppelen. De zomerkade zal worden verlegd. Hierdoor kunnen in het gebied achter de kade de huidige landschappelijke kwaliteiten behouden blijven. De bestaande zomerkade zal worden verlaagd. De gebieden buiten de nieuwe zomerkade krijgen een hoogdynamisch karakter.

Stand van zaken: Voor deze uiterwaard is op dit moment nog geen initiatief. Wel zijn er diverse maatregelen geschetst voor uiterwaardvergraving in deze uiterwaard door Ruimte voor de Rivier en WaalWeelde.

Doelstellingen:	
Ruimtelijke kwaliteit	
Water	- Nog niet specifiek geformuleerd.
Natuur	- Maatregel pakket WaalWeelde West: ca. 2 cm.. - Natura 2000-gebied (HR en VR) en 'blijf-af'-gebied. - Maximaal behoud bestaande natuur, alleen ontwikkeling in en langs geul, wanneer dit niet in aanmerkelijke mate ten koste gaat van huidige natuurwaarden. - Geul verlengen tot in Kerkewaard: potenties voor oevers en pionier stroomdalvegetaties.
Economie	- N.v.t.
Wonen	- N.v.t.
Recreatie	- N.v.t.
Cultuurhistorie	- Geen informatie.

Colofon

Het Masterplan **WaalWeelde West** is opgesteld in opdracht van de **provincie Gelderland, de gemeenten Neerijnen, Maasdriel, Zaltbommel en Lingewaal en het consortium WaalWeelde West** verenigd in de **Stuurgroep WaalWeelde West** en uitgevoerd door **H+N+S Landschapsarchitecten**.
i.s.m. **DHV**

Samenstelling

Lodewijk van Nieuwenhuijze (H+N+S)
Marieke te Molder (H+N+S)
Susanne Mestrom (H+N+S)
Odelinde Nieuwenhuis (DHV)
Jan Bakker (DHV)
Elise Koolmees (DHV)

Eindredactie

Jeroen Gelinck, Marieke te Molder, Odelinde Nieuwenhuis

Vormgeving en lay-out

H+N+S

Foto's en afbeeldingen

H+N+S

De studie werd begeleid door:

Een kernteam (afstemming opdrachtgever - uitvoerend team)

- Henk de Hartog (provincie Gelderland)
- Bert de Graaf (consortium)
- Willie Tiggeloven (DLG)
- Jeroen Gelinck (uitvoerend team)
- Lodewijk van Nieuwenhuijze (uitvoerend team)

Een werkgroep van de provincie Gelderland

- Jeroen Gelinck
- Daphne Willems
- Joost Roeterdink
- John Rocks
- Marianne van der Veen
- Dominique Storm

Utrecht, augustus 2009

© H+N+S (2009) Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en / of openbaar gemaakt mits de bron wordt vermeld.